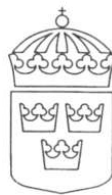

Riksdagens protokoll

1993/94:40

Torsdagen den 9 december

Kl. 10.00 – 14.04

Protokoll
1993/94:40

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Talmannen meddelade att *Birgit Henriksson* (m) i dag återtagit sin plats i riksdagen, varigenom uppdraget som ersättare upphört för *Tomas Högeström*.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 3 december.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1993/94:101 till arbetsmarknadsutskottet
1993/94:107 till socialutskottet
1993/94:122 till lagutskottet

Meddelande om uppskjuten votering

Talmannen meddelade att finansutskottets betänkanden FiU4 och FiU5, lagutskottets betänkanden LU9 och LU11, jordbruksutskottets betänkanden JoU9, JoU11 och JoU12 samt näringsutskottets betänkanden NU6, NU8 och NU10 skulle avgöras vid arbetsplenium tisdagen den 14 december efter kl. 15.00.

4 § Frågor om offentlig upphandling

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1993/94:FiU4 Frågor om offentlig upphandling (prop. 1993/94:78).

Anf. 1 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! I samband med att riksdagen antog EES-avtalet, vände vi i Vänsterpartiet oss med skärpa mot den långtgående inskränkning av det kommunala självstyret som blir en följd av avtalet. Vi tycker att man i enlighet med andan i Europakonventionen om kommunalt självstyre mycket väl kunde ha försökt bibehålla mer av det kommunala självstyret. Vänsterpartiet instämde också i den kritik som lagrådet vid det tillfället riktade.

I fjol yrkade Vänsterpartiet avslag på förslaget om lag avseende offentlig upphandling, en lag som i ett slag gör livet betydligt mer komplicerat för kommunerna när EES-avtalet träder i kraft. Vi anser att det gamla frivilliga kommunala upphandlingsreglementet i huvudsak har följts av ansvarsfulla kommunalpolitiker. Kommunerna upphandlar sina varor och tjänster affärs- mässigt och utnyttjar de konkurrensmöjligheter som finns. Vart tredje år kan också medborgarna byta ut de politiker som inte sköter sig. Möjligheterna att anföra kommunalbesvär har också funnits.

I utskottets skrivning står det att vi i Vänsterpartiet har fel när vi säger att kommunerna, i och med den nu föreslagna ändringen av den lag som antogs i fjol, kommer att tvingas att följa ett mer invecklat regelverk. Motiveringen skulle vara att reglerna ungefär är desamma som i upphandlingsreglementet. Men skillnaden är ju att detta reglemente är frivilligt, medan lagen är tvingande.

Att kommunerna inte upplever en sådan här inskränkning som reell beror på att de allra flesta redan följer upphandlingsreglementet.

Om vi i Vänsterpartiet hade varit stenhårt konsekventa skulle vi ha yrkat att den lag om offentlig upphandling som antogs i fjol upphävs. Men vi har avstått från en sådan demonstrationspolitik.

Lagen innehåller en positiv del i och med att skyddet mot oseriösa entreprenörer skärps. Den lagen, anser vi, utgör ett komplement till rätten i medbestämmandelagen för fackliga organisationer att inlägga veto mot oseriösa entreprenörer.

Det är alltså med viss vanda som vi trots detta godtar föreslagen lagändring, vilket vi också i vår meningsyttring markerat. Vi kommer att noga följa utvecklingen för att komma igen när lagen väl prövats en tid.

Fru talman! Vänsterpartiet yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1993/94:FiU5 Ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling (prop. 1993/94:35).

*Ingripande mot
otillbörligt
beteende avseende
offentlig
upphandling*

Anf. 2 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Det borde råda bred enighet om att det står stora fördelar att vinna för oss medborgare ju större del som konkurrensutsätts av även det tjänsteutbud som den offentliga sektorn svarar för. Man kan alltid diskutera *hur* stora besparingar som uppnås genom en konkurrensutsättning. Oavsett om det i genomsnitt är 10 %, 15 % eller rent av 20 %, är det dock miljardbelopp som det handlar om, och som står att vinna för oss skattebetalare och kommunmedborgare.

Fru talman! Vi har en regering som på ett förtjänstfullt sätt vill påskynda processen mot ökad verklig konkurrensutsättning. Med förslaget om obligatorisk konkurrensupphandling, som lades fram av en arbetsgrupp på Näringsdepartementet, hade man ett sådant viktigt syfte. Reaktionen från kommun och landstingsförbund blev emellertid stark. En sådan lagstiftning är onödig, sades det. Vidare sades det att man i kommunerna var i full färd med att gå i riktning mot konkurrensutsättning, och därför behövdes det ingen lag. Dessutom skulle det utgöra en onödig lagreglering av den kommunala verksamheten, hette det.

Regeringen tog intryck och lade därför inte fram just ett sådant lagförslag på riksdagens bord. Man förlitar sig på att processen ändå har sin gång och att kommunsektorn lever upp till dess uttalanden. Då uppnås ändå de fördelar för skattebetalarna som jag inledningsvis talade om.

Däremot har regeringen genom ett lagförslag velat säkerställa att det, när en konkurrensutsättning sker, genomförs på ett sjyst sätt. Konkurrensutsättningar förutsätts ske i betydligt ökad utsträckning. Det framlagda lagförslaget gör det möjligt att pröva och förbjuda konkurrenssnedvridande beteende från offentliga upphandlares sida.

Min långvariga kommunala erfarenhet säger mig att det lätt kan bli så att egenregiverksamhet gynnas i upphandlingssituationer. Det finns alltid krafter i en sådan riktning i en organisation, i en förvaltning. Det är då viktigt att det finns en lag, ett verktyg, som kan säkerställa att upphandlingar går rätt till.

Kommun och landstingsförbund har motsatt sig ett genomförande av även denna lag. Man har bl.a. hävdad att kommunerna sköter det här bra ändå. Jag betvivlar att det genomgående är så utan den hjälp som den föreslagna lagen innebär.

Men man kan också fråga sig: Om det fungerar bra i dag med den offentliga upphandlingen, vad är det då för fel med en lag? Den skulle ju då inte innebära någon förtret, eftersom kommunerna ändå arbetar på det sätt som den föreslagna lagen föreskriver.

Reaktionen från vissa håll i kommunsektorn tyder emellertid snarast på

att man känner till att det inte alltid står och går rätt till i alla upphandlingar. Om lagförslaget antas, får företag som råkar ut för otillbörligt beteende vid offentlig upphandling en möjlighet att gå vidare. I så fall får också kommunerna hjälp att åstadkomma verklig konkurrensneutralitet.

Socialdemokraterna föreslår rent avslag. Det är kanske inte så mycket att orda om. Man fullföljer väl linjen att samtidigt som man ibland bekänner vikten av konkurrens, motsätter man sig steg på vägen mot en sådan när det kommer till kritan.

Värre är det med Ny demokrati. Den linje som nydemokraterna drivit i utskottet ter sig som ett intellektuellt haveri – eller är det något annat som det är fråga om? I en motion säger man i Ny demokrati att man stöder lagförslaget om obligatorisk upphandling. När den motionen inte antas yrkar man avslag på föreliggande lagförslag om otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling. Ett sådant ställningstagande representerar inte "sunt förnuft", något som man ibland från Ny demokratis sida säger sig förespråka. Det är rena motsatsen till sunt förnuft. Man låter det bästa, ur den synpunkt som nydemokraterna säger sig förespråka, bli det godas fiende.

De steg på vägen till sund konkurrens i den offentliga sektorn som lagförslaget i propositionen representerar vägrar man ta, och man ansluter sig plötsligt till den socialdemokratiska linjen om rent avslag. Därmed fördröjs den process som man säger sig vilja påskynda.

Det är naturligt och förståeligt om reaktionen från näringslivets organisationer varit tydlig. Från det hållet känner man nämligen behovet av tydliga och rättvisa spelregler i upphandling, inte minst när egen regi tävlar med externa anbudsgivare. Besvikelsen är då stor när ett parti, som i valrörelsen sagt sig hävda linjen om ökad konkurrens, gör gemensam sak med den rena, socialdemokratiska avslagslinjen.

Men jag vill säga till Dan Eriksson i Stockholm och andra företrädare för Ny demokrati: Än finns det tid att besinna sig. Voteringen i denna fråga äger ju rum först på tisdag. I avvaktan på beskedet då vore det kanske på sin plats att man gav en intellektuellt rimlig förklaring till sitt gåtfulla ställningstagande i utskottet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 till betänkandet beträffande mom. 1. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag beträffande mom. 2 och 3, vilket innebär bifall till proposition 35.

Anf. 3 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Fru talman! Konkurrens ger bättre service och lägre priser. Konkurrensriktiga upphandlingar i den offentliga sektorn spar pengar åt skattebetalarna. Lennart Hedquist nämnde miljardbelopp, och det stämmer – det är också vår uppfattning att det handlar om miljardbelopp. Men då skall man också göra något åt problemen. Det fungerar inte bra i dag. Lennart Hedquist pratade om intellektuellt haveri. Ja, den proposition som lagts fram är intellektuellt haveri. Under mina drygt två år här i riksdagen är det den sämsta proposition jag hittills har sett.

I propositionen som ligger till grund för det betänkande som vi debatterar i dag läggs det fram förslag till en lag om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling. Det står i propositionen: "Lagen är en av

de åtgärder som nu vidtas för att få en effektiv konkurrens i den offentliga sektorn och för att därmed skynda på omvandlingen av denna sektor, dvs. öka omvandlingstrycket.”

Så långt är allt väl, men sedan kommer det: ”Några särskilda, tvingande regler om skyldighet att anordna anbudstävlingar föreslås inte nu. I fråga om kommuner och landsting ges det utvecklingsarbete som dessa nu bedriver för en ökande konkurrens möjlighet att få genomslag. --- Den nu föreslagna lagen skall främja en effektiv konkurrens när sådana tävlingar sker.”

Det här påminner om något slags 68-flum, där man å ena sidan talar om hur viktigt det är med konkurrens men å andra sidan inte är beredd att följa den utredning som gjorts. En fråga till Lennart Hedquist är naturlig: Varför följer regeringen inte arbetsgruppens förslag?

Bakgrunden är den att tvingande regler föreslogs av den av näringsministern tillsatta arbetsgruppen, som presenterade ett lagförslag som innebar skyldighet för statliga och kommunala myndigheter att upphandla viss verksamhet i konkurrens. Vid remissbehandlingen tillstyrktes arbetsgruppens förslag av ett antal statliga myndigheter, däribland sådana med uppgift att företräda konkurrensintresset – och näringslivet. Man menade att utvecklingen hittills gått för långsamt när det gäller att utsätta offentlig verksamhet för konkurrens. Den uppfattningen delar vi. Privata företag ges inte rimliga förutsättningar att i tävlan med den offentliga sektorns verksamhet i egen regi konkurrera om det arbete som skall utföras. Från näringslivet menade man att lagförslaget borde gå längre.

Regeringens bedömning i propositionen är: ”Hela den offentliga sektorn behöver utsättas för konkurrens. Det tryck som då skapas skyndar på omvandlingen inom denna sektor som ett led i arbetet för sysselsättning, tillväxt och samhällsekonomisk balans.”

I skälen för regeringens bedömning står det att läsa: ”Åtgärder för att på lång sikt krympa den offentliga sektorns finansiella underskott genom strukturreformer i de offentliga utgiftssystemen är av grundläggande betydelse. Andra viktiga åtgärder är att effektivisera all produktion för det allmännas räkning och att öka omvandlingstrycket i den offentliga sektorn.”

Vidare kan man läsa: ”Konkurrensens betydelse för utvecklingen av den offentliga sektorn har närmare belysts i Konkurrenskommitténs betänkande Konkurrens inom den kommunala sektorn.”

Mot bakgrund av alla dessa skrivningar är det ofattbart att regeringen kan lägga fram en så tandlös proposition. Den är inte ens en halvmesyra. Jag har hittills inte hört någon som tycker att propositionen är bra.

Ett annat exempel på regeringens bedömning är: ”Någon lag med tvingande regler om sådana anbudstävlingar föreslås inte nu utan de ökade frivilliga åtgärder för konkurrens som vidtas inom kommuner och landsting med stöd av Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet bör ges möjlighet att få genomslag.”

Ovanpå detta klipper man till med en frivillig granskning. Det ni! Om kommunerna själva vill kan en auktoriserad handelskammare på begäran av kommunen eller landstinget själv utse en oberoende granskare av rutinerna. Sedan skall denna granskare göra en skriftlig redogörelse. Bäva månde man nu ute i kommunerna!

Prot. 1993/94:40
9 december 1993

*Ingripande mot
otillbörligt
beteende avseende
offentlig
upphandling*

Å ena sidan talar regeringen om hur viktigt det är med omvandlingstryck och ökad konkurrens. Å andra sidan skall man vänta på att kommunernas ökade frivilliga åtgärder skall få genomslag. Det kan vi inte ställa upp på. Antingen vill man ha konkurrens och gör något åt det, eller också vill man det inte.

Med anledning av det anförda yrkar jag bifall till våra reservationer 2 och 3.

Anf. 4 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Jag kan ha respekt för de argument som Dan Eriksson i Stockholm åberopar för obligatorisk upphandling. Det finns argument som talar i den riktningen. Det finns också argument som talar mot en lagreglering. Det gäller bl.a. att den i alla lägen skulle förutsätta att en kommun inte kan välja egenregiverksamheten utan att gå in i en upphandling. Det finns situationer när det är rimligt att en kommun beslutar att utföra verksamhet i egen regi.

Det skulle alltså innebära en ganska omfattande reglering av den kommunala självstyrelsen, som vi också värnar om, att åstadkomma en sådan lag.

I den slutliga avvägningen, huruvida man nu skall gå fram med en sådan lagstiftning, har regeringen sagt nej. Men regeringen har samtidigt velat lägga fram en lag som åstadkommer garantier för konkurrensneutralitet när kommunerna väl går ut och konkurrensupphandlar.

Det är fortfarande obegripligt, Dan Eriksson, varför ni yrkar rent avslag på lagförslaget, som ändå från er synpunkt skulle vara ett steg på vägen mot ökad konkurrensupphandling i kommuner och landsting. Reaktionen från näringslivet är att man inte kan förstå ert agerande. När Dan Eriksson nu säger att lagförslaget är tandlöst, undrar jag varför det har väckt en sådan reaktion även i kretsar inom Kommun- och Landstingsförbunden. De uppfattar tydligen inte förslaget som helt tandlöst.

Anf. 5 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd) replik:

Fru talman! Jag fick inte något svar av Lennart Hedquist, och jag skulle vilja fråga: Varför kan regeringen inte följa arbetsgruppens förslag? Det har ju gjorts en utredning, och det finns ett förslag.

Jag tror att vi är överens om att kommunerna inte klarar det här. De har inte klarat det hittills, och jag tror inte att de kommer att klara det i framtiden heller. De branscher som jag har någon insyn i visar att kommuner många gånger är ganska dåliga på upphandling – men det finns naturligtvis undantag.

Om ett förslag som läggs på riksdagens bord antas dröjer det innan det kan komma något nytt förslag. Det cementeras fast. Det är ett av problemen.

Vår bedömning är att liggande förslag är för dåligt. Eftersom vi inte kunde nå dithän att förslaget förbättrades yrkar vi i första hand bifall till vår reservation. I andra hand yrkar vi avslag på propositionen. Regeringen får komma tillbaka med någonting bättre. Detta är för dåligt.

Anf. 6 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Dan Eriksson i Stockholm och jag är tydligen överens om betydelsen av att det blir ökad konkurrensutsättning av den offentliga sektorns verksamhet.

Dan Eriksson förespråkar nu en obligatorisk upphandlingslag. Det finns principiella invändningar mot en sådan, men det är givet att det kan komma att bli aktuellt med en sådan lag, om detta inte skulle fungera. Det lagförslag som nu föreligger är uppenbart ett steg på vägen mot en ökad konkurrensutsättning.

Jag kan inte förstå Dan Eriksson. Ni vill ta ett jättestort kliv. Alternativet är att man i varje fall skall ta ett ordentligt steg framåt. Då väljer ni att förena er med Socialdemokraterna och stå stilla. Jag kan inte förstå logiken i detta agerande. Det tror jag ingen annan kan heller. Därför vore det värdefullt för er att fram till tisdagen själva fundera över om ni verkligen kan försvara en sådan linje. Den är ett intellektuellt haveri.

Anf. 7 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd) replik:

Fru talman! Vi går i första hand på vårt förslag. Lennart Hedquist har talat om vikten av ökad konkurrens. Fortfarande finns chansen att få ökad konkurrens, om regeringen och regeringspartierna menar allvar med talet om att omvandlingen i den offentliga sektorn skall skyndas på och att omvandlingstrycket skall ökas.

Menar regeringen allvar med talet om att hela den offentliga sektorn behöver utsättas för konkurrens och att det tryck som då skapas skyndar på omvandlingen inom denna sektor som ett led i arbetet för sysselsättning, tillväxt och samhällsekonomisk balans? Menar regeringen allvar med talet om att åtgärder för att på lång sikt krympa den offentliga sektorns finansiella underskott genom strukturreformen i de offentliga utgiftssystemen är av grundläggande betydelse?

När förslaget i propositionen har fallit finns vår reservation kvar. Den bygger på arbetsgruppens förslag. Det finns möjlighet att rösta på den, om man verkligen vill ha konkurrens i den offentliga sektorn.

Anf. 8 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Fru talman! Jag tror att det finns en mycket bred samsyn, kanske t.o.m. en enig uppfattning, om att det behövs regler för hur upphandling skall gå till. Jag tror också att det finns en bred uppfattning om att sådana regler skall innehålla ingripandemöjligheter då upphandling inte sker enligt reglerna.

Jag är lika övertygad om att denna samsyn minskar då diskussionen om detta begränsas till att enbart gälla den offentliga sektorn och nu enbart ingripande då något påstått otillbörligt har förekommit.

Det finns anledning att ställa sig frågan: Behövs den här propositionen? En annan fråga som är värd att ställa är: Kommer denna proposition att bidra till det som diskussionen hittills till stor del har handlat om, nämligen ett ökat konkurrensutsättande?

När det gäller den senare frågan är jag enig med Lennart Hedquist om att propositionen i sig inte bidrar till en ökad konkurrensutsättning. När det gäller frågan om huruvida propositionen behövs har jag exakt samma uppfatt-

ning som konstitutionsutskottet, nämligen att det kan ifrågasättas om någon lagstiftning på det här fältet behövs. Det finns ju redan regler.

Man söker förgäves i propositionen efter ett resonemang, en analys, som visar att det finns behov av den här typen av regelsystem.

Socialdemokraternas syn på den här frågan är att propositionen är ett otillbörligt och allvarligt ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Det är en uppfattning som de bägge förbunden, Kommunförbundet och Landstingsförbundet, självklart har framfört till utskottet. Det finns skäl att fråga Lennart Hedquist: Varför vill Moderaterna nu medverka till att man gör dessa ingrepp i den kommunala självstyrelsen?

Vi tycker också att propositionen, om den nu skulle bifallas, innebär en dålig förändring i den meningen att den statliga detaljregleringen av den kommunala verksamheten ökar. Moderaterna, som värnar om frihet, borde också ställa sig frågan varför man nu vill medverka till att ytterligare detaljstyra den kommunala verksamheten.

En annan synpunkt som har betydelse i sammanhanget är att propositionen bryter mot den europeiska konventionen om den kommunala självstyrelsen. Jag vill att Lennart Hedquist förklarar varför man nu öppet och utan att fundera över vilka konsekvenser det kan få vill medverka till att bryta mot denna europeiska konvention.

Fru talman! Jag skall inte utveckla det här vidare. Jag skall bara konstatera att jag har goda skäl att yrka bifall till reservation nr 4. I övrigt yrkar jag bifall till hemställan i finansutskottets betänkande.

Anf. 9 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Per Olof Håkansson synpunkter skulle möjligen äga en viss relevans om diskussionen gällde förslaget om obligatorisk upphandling i kommunsektorn. Då kunde man väga de principiella synpunkterna och ta ställning till om detta är en för långtgående reglering. Den diskussionen behöver vi inte föra här i kammaren i dag, eftersom det inte föreligger ett sådant förslag.

Jag har svårt att ta Per Olof Håkansson på allvar när han menar att en lag som skall säkerställa ett sjyst agerande vid upphandling skulle vara besvärande för den kommunala självstyrelsen. Menar Per Olof Håkansson på fullt allvar att det bör vara tillåtet för kommunerna att agera otillbörligt i upphandlingssituationer? Det är innebörden av vad Per Olof Håkansson säger. Han säger att det är en reglering av den kommunala verksamheten att inte tillåta ett otillbörligt agerande.

Jag tror faktiskt att Per Olof Håkansson själv upplever att ett sådant synsätt är ganska främmande. Det är rimligare att säga som man säger från kommunsektorns sida: Det här sköter vi ändå. Det behövs ingen lag.

Då kan man ställa sig frågan: Varför skall man över huvud taget reagera mot en lag, om kommunerna ändå sköter detta?

Jag tror att man ute i kommunerna inser att denna lag ändå skulle kunna leda till en åtstramning. Det har skattebetalarna faktiskt fördel av. Då kommer konkurrensutsättningen att öka.

Anf. 10 PER OLOF HÅKANSSON (s) replik:

Fru talman! Detta var en mycket grov vantolkning av det jag försökte säga. Självfallet tycker vi inte att otillbörligheter skall få förekomma. Det påståendet får Lennart Hedquist själv stå för.

Min argumentationslinje bygger på att det finns regler som gäller i dag. Man får diskutera om de reglerna är tillräckliga eller ej. Den expertis och sakkunskap som finns har sagt att reglerna är till fyllest. Varför skall man då gå in från statens sida och genom proposition och lag reglera det ytterligare i detaljer? Dessa detaljer kan man redan tillämpa via den gällande lagstiftningen.

Det sätt på vilket Lennart Hedquist argumenterar är det sätt som man tar till när man inte vill diskutera sakfrågan. Vrid inte debatten ifrån vad det handlar om. Det handlar om hur vi skall få en bra konkurrensutsättning när det faktiskt sker en upphandling. Min uppfattning är att det regelsystem som vi har fungerar. Varför vill Moderaterna detaljreglera och i detalj styra kommunerna på ett sätt som man tidigare inte har velat medverka till?

Anf. 11 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Man kan fundera över varför företrädare för de företag som brukar delta i anbudsupphandlingar gentemot kommun och landsting är angelägna om att den här lagen kommer till stånd. De vet naturligtvis att det förekommer att man inte genomför anbudstävlingar helt sjyst. Verksamhet i egen regi bedöms annorlunda än de inkomna externa anbuden.

Om Per Olof Håkansson menar att reglerna i huvudsak finns redan nu och att de skulle vara bra, blir frågan varför ni bråkar om den här lagen. Vad har den för negativa verkningar, om allt fungerar bra? Den kan i så fall inte leda till att det skulle fungera sämre ur den synvinkel som ni nu företräder.

Anf. 12 PER OLOF HÅKANSSON (s) replik:

Fru talman! Vi generaliserar inte så grovt som Lennart Hedquist gör när han säger att allting på den offentliga sidan fungerar dåligt medan det fungerar alldeles utmärkt på den privata. Det är korrekt att sex organisationer – Företagarnas riksorganisation, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund, Grossistförbundet Svensk Handel, Svenska handelskammarförbundet och Sveriges Köpmannaförbund – har skrivit till utskottet och sagt att om den offentliga myndigheten väljer att genomföra en anbudstävling måste man också kunna förvänta sig att denna sker på ett korrekt sätt.

Var finns då den analys som verkligen visar att detta som lagen skall ingripa mot förekommer? Vad är det som visar att det i nuvarande regelsystem inte finns möjligheter att ingripa mot de otillbörligheter som vi bågge vill skall påtalas? Det är kärnfrågan. Jag är beredd att diskutera generella regler som gäller både den offentliga och den privata sidan. Men jag tycker att det är alltför grovt att säga att det som sker på den offentliga sidan är dåligt medan det som sker på den privata alltid är bra. Ett sådant synsätt tycker jag inte att diskussionen skall utgå ifrån.

Anf. 13 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! Jag tar till orda i den här debatten med utgångspunkten att det finns anledning för Dan Eriksson i Stockholm och Ny demokrati att ge

sig tid att litet djupare förklara hur ni utifrån era utgångspunkter – som sagda företrädare för den vanliga människan, för verkligheten och för den lilla företagaren – i denna fråga så fullständigt har fångats upp av det som vi politiker i denna kammare bl.a. brukar anklagas för, nämligen att föra i verkligheten icke förankrade och ganska teoretiska resonemang om hur verkligheten fungerar. Utifrån den plattformen fattas beslut som inte riktigt fungerar ute i verkligheten. Det här är faktiskt i hög grad en sådan fråga.

I denna fråga har man faktiskt inte att välja mellan att införa tvingande lag eller att inte göra någonting. Det finns nämligen ett tredje alternativ. Det är egentligen det naturliga alternativet för en borgerlig politisk syn. Som jag har uppfattat det borde det i ännu högre grad, om man utgår från Ny demokratis retorik och budskap, vara det naturliga alternativet för Ny demokrati.

Det handlar om att man skall fatta beslut om lagar och regler som är användningsbara för verkligheten – enskilda människor och företag. Det handlar om företag den här gången. Ett bifall till det som Dan Eriksson kallar den sämsta proposition som han har sett under sin tid här i kammaren, drygt två år, skulle innebära att enskilda företag ute i kommunen skulle få ett instrument att använda sig av i de situationer där de känner och har goda skäl att tro att upphandlingar inte har skett på ett helt korrekt sätt. Att de inte har gjort det behöver, inom parentes sagt, inte innebära att den offentliga upphandlaren medvetet har handlat otillbörligt.

Vi måste ha klart för oss att den offentliga upphandlaren befinner sig i en miljö där man under långlig tid inte har tvingats vänja sig vid att genomföra upphandlingar och göra kostnadsbedömningar m.m. Man har inte varit utsatt för externt konkurrenstryck. Den kultur som finns i offentlig sektor, i kommun och landsting, utgör ett hinder, utan att det finns något uppsåt. Varför vill inte ni, Dan Eriksson, ge de små företagen – det är framför allt dem vi talar om här – en möjlighet till ett instrument för att praktiskt kunna pröva hållfastheten och konkurrenskraften i anbuden i de fall kommun och landsting genomför upphandling? Det gör kommuner och landsting i allt större utsträckning, och har så gjort under de senaste åren. De befinner sig under ett omvandlings- och rationaliseringstryck.

Hade vi fört den här diskussionen för tio år sedan skulle jag ha haft större förståelse för argumenten, eftersom kommunerna då skötte oerhört mycket mera själva i egen regi. I dag tvingar det ekonomiska omvandlingstrycket på kommunerna fram rationaliseringskrav som innebär att man öppnar fler och fler områden för konkurrens och t.o.m. bygger upp interna system med inköp, leveranser m.m. för att skapa konkurrens. Att säga nej i det läget är helt fel.

Fru talman! Avslutningsvis skulle jag vilja säga till Dan Eriksson att det inte alls är så, som Dan Eriksson sade här i talarstolen, att Ny demokrati i första hand står för reservationen och i andra hand yrkar avslag. Om Dan Eriksson slår upp betänkandet finner han att Ny demokrati börjar med att yrka avslag på propositionen tillsammans med Socialdemokraterna. Ni har en motivreservation i punkt 1. Det fantastiska är att det här kommer att innebära att ni kommer att avslå propositionen med precis samma argument som Per Olof Håkansson har redovisat här i talarstolen. Om beslutet blir i enlighet med vad som hittills har sagts må jag säga, Dan Eriksson, att det

inte kommer att vara någon triumf för verklighetens representanter i Sveriges riksdag. Detta är ett politiskt taktikspel som går ut över marknadens och företagens möjligheter att vara med och skapa konkurrenstryck.

Prot. 1993/94:40
9 december 1993

*Ingripande mot
otillbörligt
beteende avseende
offentlig
upphandling*

Anf. 14 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att ställa en fråga till Bengt Wittbom: Vad är det för fel på arbetsgruppens förslag? Arbetsgruppen är tillsatt av Näringsdepartementet.

När propositionen har fallit finns vår reservation kvar. Den går i linje med vad arbetsgruppen föreslagit. Genom att rösta på vår reservation har regeringspartierna möjlighet att ansluta sig till det som arbetsgruppen kom fram till. Vill ni ha konkurrens tycker jag att ni noga skall överväga om ni inte skall rösta på den.

Ni har full frihet att visa att en borgerlig regering vill ta tag för att få ett så stort omvandlingstryck som ni talar om i propositionen. Men det är mycket prat och litet handling. Här kan ni visa att ni också är handlingskraftiga.

Anf. 15 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! För att åstadkomma förändringar via beslut i Sveriges riksdag krävs det majoritet, Dan Eriksson i Stockholm. Majoritet i den här riksdagen har nu i många år varit en fråga om att komma fram till så väl avvägda och så sakliga kompromisser som möjligt. Man måste också lyssna på olika intressen som berörs av de förändringar som riksdagsbesluten innebär, och höra deras argument.

För oss, Dan Eriksson, är förstahandsalternativet i den politiska bedömningen inte att gå in med tvingande, detaljreglerande lag. Förstahandsalternativet är att låta marknaden, i det här fallet de enskilda trädgårdsföretagen, byggtreprenörerna, rörläggarna och vilka de nu är, få ett instrument som ger det lokala företaget och den lokala marknaden möjlighet att reellt provas emot det anbudsförfarande och det sätt att hantera anbud som den lokala kommunen respektive det lokala landstinget har. Det är ett förstahandsalternativ.

Vi utgår nämligen ifrån att personal i landsting och kommuner inte på trots handlar otillbörligt i sin upphandling. Men denna sektor har i decennier varit ganska sluten. Egenregin var stor under den tid när kommuner och landsting hade gott om resurser. Därför finns en kultur och ett sätt att tänka som det tar tid att omvandla.

Viljan att konkurrensutsätta i kommuner och landsting är i dag utomordentligt stor. Man ordnar t.o.m. interna konkurrenssystem. Men de företag som finns utanför måste också få ett verksamt medel för att kunna vara med i den här processen och vara säkra på att deras synpunkter provas ordentligt. De måste ges ett praktiskt verktyg som ger dem möjlighet att komma in.

För dem är det inte en politisk-ideologisk debatt, med ett politiskt taktiserande. För dem är det verklighet, med offerter, order, behov av pengar, behov av att få prova sin konkurrenskraft. Det är verklighetens folk, Dan Eriksson, som sitter i dessa företag. De vill ha ett instrument. Förneka dem inte det!

Fungerar inte det här heller, så får vi väl återkomma. Men att ni skulle förespråka en tvingande detaljreglering i första hand, Dan Eriksson, förvånar mig verkligen.

Anf. 16 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Fru talman! Vi har förstått att denna fråga är viktig för regeringspartierna. Den är också väldigt viktig för oss. Den är så viktig att vi ställer rätt så hårda villkor.

Jag har en fråga till Bengt Wittbom: Skall jag tolka diskussionen så att Bengt Wittbom tycker att ytterligare överväganden bör göras innan vi fattar beslut? Är i så fall Bengt Wittbom beredd att diskutera frågan vidare för att tillmötesgå oss, i en viss utsträckning i varje fall?

Anf. 17 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! Återigen visar Dan Eriksson i Stockholm hur väl han har absorberats av det politiska systemet och politikens tankegrunder. Är frågan viktig för oss, eller är frågan viktig för er? Är den viktig för de borgerliga partierna, regeringspartierna, Ny demokrati osv.?

Dan Eriksson! Den här frågan är viktig för *företagen*. Det manifesteras av det enkla förhållandet att företagens organisationer på bredd, inte minst de som företräder de mindre företagen som oftast är berörda, vill ha den här förändringen. Då är det väl i första hand det vi skall ta hänsyn till.

Min och vår utgångspunkt är mycket enkel. Det föreligger ett förslag som av Dan Eriksson och Ny demokrati betecknas som tandlöst. Ni vill skynda på konkurrenstrycksutvecklingen ute i kommunerna, men er slutsats är att vi inte skall göra någonting därför att regeringsförslaget är för tandlöst!

För oss är det viktigt att näringslivet och företagens organisationer inte anser att förslaget är tandlöst. Det vi säger, Dan Eriksson, är: Tänk om! Ni har tid till nästa vecka att fundera. Släpp fram detta förslag! Tillfredsställ de önskemål som finns från verklighetens folk, från företagarna! Låt oss pröva detta. Fungerar det inte, Dan Eriksson, har kammaren alltid möjlighet att återkomma. Det är vår exklusiva rätt och möjlighet. Men låt oss först testa det här, som det kan finnas möjlighet att få majoritet för, och se hur det fungerar. Låt oss se hur väl företagen och kommuner och landsting kommer att använda det i den nya upphandlingsprocess som vi kommer att få. Det blir mycket öppnare ute i kommunerna om detta blir framtidens villkor. Fungerar det inte kan vi återkomma.

Frågan är alltså inte, Dan Eriksson, om vi skall tänka om, utan frågan är: Vill ni åka med på vagnen, med oss och med Sveriges näringsliv och verklighetens folk och ge verkligheten en chans? Eller tänker ni stoppa alla förutsättningar för den här utvecklingen för många år framöver?

Anf. 18 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Fru talman! Jag räckte ut en hand till Bengt Wittbom, och jag tolkar svaret som ett nej. Då återstår förslaget som det föreligger. Regeringspartierna har alltså möjlighet att rösta för vår reservation.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1993/94:LU9 Vårdnadshavares skadeståndsansvar (prop.1993/94:57).

*Strategi för
biologisk mångfald*

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

7 § Tillsyn över stiftelser i vissa fall

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1993/94:LU11 Tillsyn över stiftelser i vissa fall (prop.1993/94:9).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

8 § Strategi för biologisk mångfald

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1993/94:JoU9 Strategi för biologisk mångfald (prop.1993/94:30).

Anf. 19 MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! I början av 1992 publicerade U.S. National Academy of Sciences och Royal Society of London en gemensam rapport som inleddes med följande ord:

”Om förutsägelseerna om befolkningstillväxt visar sig stämma och människornas verksamhet på jorden fortsätter enligt samma mönster, kan det visa sig omöjligt för vetenskapen och tekniken att förhindra en oåterkallelig utarmning av miljön och fortsatt fattigdom i världen.”

Det var två ledande vetenskapliga sammanslutningar som gjorde detta gemensamma uttalande. Av det kan man förstå den pessimism de känner, och det visar också hur allvarligt det egentligen är ställt med vår planets tillstånd. Det tillståndet blir allt sämre.

Oron finns inte bara bland vetenskapsmän och lärda samfund. Överallt och i ökande grad oroar sig människor över att jordens tillstånd blir allt sämre. Också i Sverige kan man i olika opinionsundersökningar se – och det tycker jag är glädjande – att intresset för miljöfrågorna är mycket stort och att man rankar miljöproblemen väldigt högt.

FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro i fjol samlade 35 000 personer. 106 stats- och regeringschefer deltog, dvs. den största samlingen någonsin. De 9 000 journalisterna som bevakade konferensen var fler än det totala antalet deltagare på den första Stockholmskonferensen 1972, dvs. 20 år tidigare.

Trots det amerikanska vetenskapsinstitutets uppmaning underlät USA att underteckna konventionen om den biologiska mångfalden. Sverige gjorde naturligtvis det, och det är den konventionens nationella uppföljning som vi nu behandlar här i dag.

Vad betyder då biologisk mångfald? Jo, det handlar om tre nivåer. För det första handlar det om mångfalden av arter. För det andra handlar det om den genetiska variationen inom arten och mångfalden av ekosystem vad avser biotoper och samhällen. För det tredje handlar det om relationer och processer mellan organismer och deras icke-biologiska omgivning.

Hur ser då tillståndet ut? 5–10 % av landets vilda växt- och djurarter är hotade i det avseendet att deras långsiktiga överlevnad inte kan anses vara säker. Hotbilden för Sveriges del avviker dess värre inte från den globala situationen.

Mångfalden minskar över tiden, och minskningstakten har blivit snabbare den senaste tiden.

Modern markanvändning, dvs. jord- och skogsbruk, står för de största förlusterna av biologisk mångfald på artnivå.

Våtmarkerna – artrika miljöer med ett stort inslag av hotade eller i övrigt skyddade arter – har minskat kraftigt under de senaste 100 åren.

Miljögifter och kemikalier liksom geografiskt storskaliga miljöstörningar, t.ex. förorening och klimatförändring, kan ge stora och oönskade effekter på den biologiska mångfalden.

Slutligen: Det saknas underlag för att bedöma i vilken utsträckning genetisk variation har gått förlorad. Däremot vet man att värdefull sådan variation har gått förlorad genom misshushållning, t.ex. genom användning av felaktigt genetiskt material bland laxartade fiskar och skogsträd.

Så ser tillståndet ut. Nu står vi här, fem i tolv, även i detta avseende. Vi har ett gemensamt ansvar för tillståndet, och jag ser de reservationer som vi socialdemokrater har gjort till betänkandet som i de flesta fall mindre avvikelser från majoriteten. Men på några punkter finns det anledning att kritisera regeringen.

I reservation 1 tar vi upp frågan om det övergripande arbetet med en strategi för biologisk mångfald. Vi menar att det behövs en mer övergripande syn på biologisk mångfald än det enskilda artbevarandet, som regeringen uppehåller sig vid i propositionen.

För att kunna bevara arter måste man koncentrera sig inte bara på de enskilda arterna utan också på hela livsmiljöerna. Det handlar om markprocessernas betydelse för den långsiktiga produktionsförmågan i ekosystemen, dvs. bl.a. jord- och skogsbruk. Det är t.ex. fråga om vad en utveckling mot monokulturer, som vi har sett de senaste årtiondena, har för betydelse för jordbruket. Det handlar vidare om att behålla naturliga spridningsvägar för arter. Här har vi ett förslag om en obrukad zon på minst 5 meter längs våra vattendrag som skulle kunna utgöra en sådan spridningskorridor för såväl växt- som djurlivet. Detta är ett förslag som har stöd hos Naturvårdsverket. Men majoriteten har avstyrkt vårt förslag. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Fru talman! Vi vet att det kommer att kosta pengar att bevara mångfalden. Det kan man inte läsa ut av Naturvårdsverkets anslagsäskanden. Man kanske har insett att det inte är lönt. Men man markerar i en särskild skrivelse

att det behövs mer pengar – det rör sig om mycket pengar om man skall lyckas. Varken regeringen eller utskottsmajoriteten har orkat lyfta nivån. Vi socialdemokrater menar att det hela handlar både om det reella behovet – som är stort – och om trovärdigheten i att också i en lågkonjunktur försöka prioritera. Vi föreslår ett anslag på 300 miljoner kronor i reservation 12, vilken jag yrkar bifall till.

I reservation 3 tar vi upp forskningen om den biologiska mångfalden. Vi menar att forskningen också bör omfatta marken som resurs, landskapsplanering, vardagslandskapet och ett mer naturanpassat och därmed mer långsiktigt hållbart jord- och skogsbruk. Vi ser med oro på att det saknas en strategi för genmodifierade organismer som sätts ut och hur de påverkar den biologiska mångfalden. Denna process måste följas av forskningen på ett annat och bättre sätt än nu.

I en annan reservation tar vi upp den viktiga frågan om handel med hotade arter. Enligt Världsnaturfonden och Ornitologiska föreningen har Sverige kommit att bli ett transitland för hotade arter, och vi lever inte upp till den konvention vi har skrivit under. Vi i Sverige måste enligt Socialdemokraternas mening ta vårt internationella ansvar och skärpa vår egen lagstiftning. Underlaget finns i departementet. Vi borde, om viljan hade funnits, ha skyndat oss att komma bort från en av jumboplatserna i Europa.

Slutligen har vi socialdemokrater gjort en markering i fråga om våtmarkerna. Vi menar att det egentligen hade varit bättre och motiverat att ha ett generellt förbud mot markavvattning i hela landet. Vi nöjer oss emellertid med att bestämt hävda att en mycket stor restriktivitet skall tillämpas när man frångår förbudet.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationerna 1, 3, 8, 11 och 12.

Anf. 20 JAN JENNEHAG (v):

Fru talman! I propositionen Strategi för biologisk mångfald och i utskottets betänkande understryker man att miljömål skall ha samma vikt och betydelse som skilda ekonomiska överväganden. Om detta råder total enighet.

Det finns många områden inom politiken där man med ord kan markera att alla vill så väl. På Dagens Nyheters ledarsida står det i dag: ”*Säkras, skyddas, värnas*” – orden är stiliga, men de är trots allt bara ord.” Jag återkommer till Dagens Nyheter senare.

Låt oss titta på ord och pengar. Det är oftast pengar det handlar om när principer och vackra ord skall översättas till handling. Det är naturligtvis alldeles utmärkt att Nordens Ark kommer att få ökade resurser. Det skulle, enligt min mening, också ha varit bra om vi hade fått ökade resurser att sprida orden, t.ex. en informationskampanj som gäller ekologiskt jordbruk.

Ekonomiska och ekologiska skäl gör det omöjligt att ha annat än ett miljöanpassat produktionssätt för framtiden. Det gäller det som över huvud taget växer i svenskt jord- och skogsbruk. Vi vill ha en informationskampanj för både producenter och konsumenter om den biologiska mångfalden som klarlägger vilka förändringar det krävs för att skapa en produktion som inte hotar miljön.

Utskottet anser att det nog är ganska bra som det är. Ett flertal organisa-

tioner – Alternativodlarnas riksförbund, KRAV, Samodlarna Sverige och den s.k. 10 %-kampanjen – har skrivit till Jordbruksdepartementet och begärt stöd till information om ekologisk odling. Det är ju bra. Utskottet säger att skrivelsen bereds i regeringskansliet. Fattas bara. Men vad är det som förbereds, är det ett avslag eller någonting annat? Om detta vet vi ingenting. Jag tycker alltså inte att bara för att en fråga bereds i regeringskansliet – och vi inte har en aning om hur utslaget kommer att bli – skulle det vara motiv för riksdagen att inte uttala sig. Jag yrkar bifall till min meningsyttring i detta stycke.

Det finns flera aspekter på bevarandefrågorna. Om vi menar att vi också skall kunna utnyttja resurser som redan finns, tycker jag att vissa saker är förbisedda. De skulle möjligen mycket lätt kunna inventeras och förberedas för enkla och billiga åtgärder när det gäller biotopskyddet. Vägkantsrefuger och kraftledningsgator tycker jag är alldeles utmärkta exempel på enkla och självklara saker som man skulle kunna ta itu med omedelbart. Kraftledningsgator går kors och tvärs över landet, nord-syd-riktning och öst-väst. De är utmärkta spridningsvägar för arter som annars skulle vara instängda, bilda små öar och på sikt kanske inte kunna fortleva.

Om detta skrivs litet välvilligt i utskottets betänkande, dock föreslås ingen åtgärd för närvarande.

Markavvattningen är en annan fråga där orden också kostar litet. Som Margareta Winberg sade i sitt anförande tycker socialdemokratin att ett generellt förbud i hela landet hade varit att föredra. Om det är att föredra, varför fullföljer man inte det då? Sällan har satsen "Medan gräset gror, dör kon" haft sådan giltighet, även om den i detta fall i första hand får överföras på växterna. Så länge vi inte har en fullständig inventering över landet, kommer naturligtvis den att bli mindre verkkningsfull om vi samtidigt fortsätter att markavvattna. Den punkten i min meningsyttring yrkar jag också bifall till.

För att återgå till Dagens Nyheter tycker jag att det som står på ledarsidan i dag i hög grad har tillämpning på det vi behandlar nu. Rubriken är Sista chansen för domänreservat. Regeringen har vältagit formulerat att skydd vad gäller miljövård i skogen, samspelet mellan produktionen och naturintressena, är någonting som man i teorin kan begränsa, men vi måste också se till att det motsvaras av konkreta åtaganden.

Skyddet är en angelägenhet för hela samhället. Kostnaden kan inte ensidigt bäras av skogsägaren eller skogsnäringen. De måste naturligtvis tåla vissa restriktioner, men det kan rimligen inte krävas av dem att de skall avstå från att bruka stora delar av sin mark.

Om man vill ha åtgärder för väsentligt ökade ytor som undantas från aktivt skogsbruk, måste man nu se en chans att lösa detta genom att undanta ytterligare Domänskog från det nya bolaget. Reellt behöver det inte belasta samhällsekonomin. Det är möjligt att skogsaktiens värde sjunker något. Men den förlusten vägs för statens del på sikt upp av en långt större vinst i form av utebliven framtida ersättning för reservatsbildningar – om vi nu skall tro på det som har sagts åtskilliga gånger i den här kammaren, att utökade reservatsbildningar är en nödvändighet.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till meningsyttringen som gäller mom.

8 och 26. I allt väsentligt stöder jag också de socialdemokratiska reservationerna, naturligtvis med undantag för reservationen 8 som gäller Socialdemokraternas syn på markavvattnings. Egentligen överensstämmer den med min uppfattning, men man fullföljer den tyvärr inte.

Prot. 1993/94:40
9 december 1993

*Strategi för
biologisk mångfald*

Anf. 21 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Rachel Carsons bok *Tyst vår*, som kom i början av 60-talet, var en av de verkligt fina väckarklockorna på miljöområdet. Det var en bok där man kunde läsa om hur en vanlig människa med viss akademisk bakgrund kunde gå ut i skogen och bokstavligen talat se, eller snarast höra, att något hade förändrats, att miljögifter och andra miljöproblem hade lett till att naturen höll på att förstummas, fåglarna tystnade. I detta låg en av de vid det laget redan gamla iakttagelserna, gubevars, att den väv som naturen är uppbyggd av är en mycket sårbar väv, där trådarna måste hållas hela. Vävens styrka beror just av mångfalden, av de många olika trådarna som spinnas till den starka väven.

Sedan dess har begreppet biologisk mångfald och värnandet om variation i naturen kommit alltmer i centrum för miljöarbete och miljöansträngningar. Senast manifesterades detta vid konferensen i Rio, som jag tror att Margareta Winberg också nämnde tidigare. Där arbetade man fram och började ta ställning till en konvention om den biologiska mångfalden, ett undertecknande som sedan har lett till påbörjad och genomförd ratificering av många länder, bl.a. Sverige. Det var en följd av den proposition som regeringen tidigare har lämnat för riksdagens godkännande.

Det man diskuterar i de här materialen är också den vardagliga mångfalden. Vi slås ibland av att enskilda djur och växter lyfts upp till att bli symboler för nödvändigheten av att bevara mångfalden. Men i verkligheten är det också de vanliga enkla, dagliga organismerna, om man får uttrycka det så, som står för styrkan i mångfalden, som är bärande i den biologiska mångfalden. Det är det här litet mer vardagsnära mångfaldsarbetet som är så oerhört viktigt för oss.

Nu har regeringen presenterat en samlad politik för bevarandet av mångfalden. Det är ett långtgående förslag, där man föreslår att miljömålen också skall jämföras med produktionsmålen inom alla samhällssektorer. Där ligger just det vardagliga, "tråkiga", "gråa" arbetet. Det är inte alltid enskilda arter lyfts upp till en glamorös position. Detta vardagsarbete är en grundförutsättning för att man skall kunna genomföra en hållbar utveckling.

Regeringens proposition präglas också av insikten att lagar som stiftas inte är det enda sättet att skydda alla hotade arter, liksom inte heller inrättandet av naturreservat. Det behövs mer än lagar och skyddade områden. Det behövs någonting som kan kallas ett hållbart brukande av biologisk mångfald, som innebär att vi måste naturvårdsanpassa mycket av vår verksamhet, inte minst inom skogs- och jordbruket, och också få ned föroreningsbelastningarna till vad naturen kan anses tåla.

Ett viktigt element i detta är att varje sektor i samhället tar sitt ansvar. Målen i regeringens strategi följs nu upp av åtgärder i form av lagstiftning, information och utbildning. Det uttalade ansvaret för alla sektorer i samhället för att bevara mångfalden görs tydligt, så att man inte bara förlitar sig på

lagstiftning och myndighetsutövning. Det krävs ett ansvar av var och en av de berörda aktörerna, och det skall finnas vissa minimiregler som måste följas. Nu utgör ju det nya biotopskyddet litet av en minimiregel, en grundplattform i arbetet, som kommer att innebära ett starkt skydd för hotade arter när det väl har genomförts.

Det finns ett annat skydd som jag tycker att man skall resonera kring när man lagstiftar. När man lagstiftar gäller det att se till att man gör det så att det blir hanterbart, för mångfalden i naturen låter sig inte alltid riktigt inordna sig i våra lagar och förordningar – det tycker jag är tilltalande. Detta gör att det inte räcker med en statisk avgränsning, utan man måste ha förståelse för dem som skall tillämpa lagen. Man skall kunna identifiera, känna igen och se de saker som skall skyddas i naturen om man som enskild medborgare skall kunna bli delaktig i det här arbetet.

Däri ligger också att det måste finnas en rättvisa i hanteringen. Det måste finnas en rättvisa när samhället skall ge ersättning till dem som vi kräver skall ta ett mycket starkt ansvar för mångfalden. Det måste vara så att en markägare inte genom naturens nyck kan komma att missgynnas jämfört med någon annan. Det måste alltså skapas en rättvisa.

Utskottsmajoriteten har väldigt tydligt ställt sig bakom tankegångarna i regeringsförslaget. Man har ställt sig bakom den svenska strategin, bakom kravet att varje sektor skall ta sitt ansvar. Man har kunnat iaktta – och från utskottets sida ställa sig bakom – regeringens redovisning av arbetet med att skapa aktionsplaner i Sverige för att bevara den biologiska mångfalden och för att se hur vi skall inventera för att vi skall få en bättre grund för framtiden när det gäller möjligheterna att få varje sektor att ta det nödvändiga ansvaret.

Lika viktigt är det att vi genom forskningsarbete skapar den kunskapsbas som regeringen pekar på. Där görs nu särskilda insatser genom regeringens förslag. Arbetet med den biologiska mångfalden dras samman till ett centrum, vilket på ett tydligt sätt kommer att lyfta den nödvändiga forskningen till att bli en vital del i bevarandet av mångfalden. Regeringen kommer att lämna en redovisning av de informationsinsatser som skall göras och som också är nödvändiga om den enskilde brukaren skall kunna ta det nödvändiga ansvaret.

Diskussionen om bioteknikens och genteknikens påverkan på den biologiska mångfalden förs litet kortfattat i regeringsförslaget och också i utskottets betänkande. Det beror självfallet på att det pågår ett regeringsarbete, som Jan Jennehag ville veta mera om. Snart kommer resultatet av bl.a. Miljöskyddskommitténs arbete – det är avslutat och bereds nu i regeringskansliet – när det gäller miljöskyddslagstiftning och därtill hörande frågor om biotekniken och dess betydelse för miljön.

Markavvattningsfrågorna är mycket tydligt klargjorda i regeringsförslaget, liksom synen på det generella förbudet mot markavvattning i södra Sverige. Det är intressant att se att det här finns en bred förståelse bland dem som kan komma att beröras för att det är en viktig del när det gäller skyddet av våtmarker, skyddet av mångfalden, i de känsliga områdena.

Jag måste säga att det är särskilt glädjande när regeringen nu signalerar ett efterlängtat – vågar jag säga – stöd till Nordens ark som en del i bevaran-

det av genetiskt material. Nordens ark har en särställning i Bohuslän, med internationella dimensioner i bevarandet, som vi kanske inte är riktigt vana vid i Sverige. Men uppenbart har det blivit en sakligt stor framgång, inte minst en viktig informationsframgång. Man har öppnat sitt område, om än sparsamt av hänsyn till det olika arterna, så att vanliga människor visuellt kan ta del av bekymren men också möjligheterna när det gäller värnandet av mångfalden i naturen.

Sammantaget, fru talman, föreslår regeringen en tydlig och viktig strategi, som man naturligtvis kommer att följa upp med åtgärder inom flera olika angelägna samhällssektorer, vilka genom sin verksamhet påverkar den biologiska mångfalden.

Fru talman! Vad som i dag är det allra mest glädjande är den närmast totala uppslutningen från de olika politiska partierna bakom denna strategi. Var och en som lyssnade på inläggen från Margareta Winberg och Jan Jennehag hörde att det är rent kosmetiska resonemang man för beträffande de olika reservationerna. Det kanske tydligaste exemplet är resonemanget om markavvattningen. Jag har svårt att se att det ens skulle berättiga en diskussion eller på något vis skulle innebära kritik av regeringens förslag. Det är iakttagelser som inte på något sätt innebär en avvikande mening. Likadant är det, fru talman, när det gäller Jan Jennehags och Vänsterpartiets syn.

Egentligen skulle man kunna sluta debatten där och konstatera att denna kammare med stor enighet tycks vara beredd att berättigat ställa sig bakom regeringens förslag till strategi för biologisk mångfald och det betänkande som jordbruksutskottet i all saklig enighet har åstadkommit. Det finns trots allt några formella reservationer.

Fru talman! Jag yrkar bifall till jordbruksutskottets hemställan i betänkande 9.

Anf. 22 MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vill börja med Nordens ark som Lennart Daléus nämnde. Det var välbetänt av regeringen att ta upp frågan. Den har varit föremål för motioner från olika partier under väldigt många år. Vi har också i olika omgångar varit nere och tittat på Nordens ark. Om regeringen inte tagit upp det, hade den nog fått en liten bakläxa av kammaren.

Det vore väldigt intressant om Lennart Daléus, som också är sakkunnig hos regeringen, kunde utveckla detta. Det står nämligen ingenting om vad det konkret innebär. Vilka pengar rör det sig om, och när kommer de?

Lennart Daléus nämnde i sin inledning att det inte handlar om enskilda växter och djur utan mer om vardagen. Det är precis vad vi har skrivit i vår första reservation. Vår kritik mot propositionen går ut på att det alltför mycket enligt vårt sätt att se handlar om enskilda arter och mindre om processer, livsstilar och hur vi t.ex. brukar jorden. Detta står att läsa på s. 52, tredje stycket, som jag inte tänker läsa upp, för det kan Lennart Daléus läsa själv.

Lennart Daléus talar om hållbart brukande och om att varje sektor skall ta sitt ansvar. Det handlar om två sektorer. Sinnikka Bohlin skall för socialdemokraternas del senare tala om skogsbruket, som är den ena sektorn. Den andra sektorn är jordbruket. Vi tycker att regeringen inte är riktigt beredd

att låta den näringen ta sitt ansvar. I propositionen handlar det om informationsinsatser riktade till jordbrukarna om den biologiska mångfalden, vilket också har blivit utskottsmajoritetens beslut. Under åren i opposition har vi försökt att vara pådrivande när det gäller de få styrmedel som ändå har funnits på jordbrukets område och som regeringen har valt att avskaffa. Jag tänker då naturligtvis på prisregleringsavgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel.

Förutom den här rådgivningen undrar jag hur Lennart Daléus vill medverka till att införa något styrmedel som skulle kunna gälla på jordbrukets område. Mycket av det som har hänt i fråga om utarmningen av florin och faunan har ju skett just på grund av de brukningsmetoder som har använts och som till stor del fortfarande används. Hur skall man komma bort ifrån dessa? Min tredje fråga handlar om pengar. Naturvårdsverket säger att kostnaden kommer att uppgå till i runda tal 500 miljoner. Var skall dessa pengar komma ifrån? Det är tydligen inte brukarna som skall betala, utan det blir vi skattebetalare som skall stå för kostnaden. Men på vilket sätt och i vilken takt?

Anf. 23 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Det blir en litet lustig replikomgång. Margareta Winberg inledde med att säga att om regeringen inte hade föreslagit det som man har föreslagit, hade man fått kritik. Nu har ju regeringen föreslagit det som den har föreslagit, nämligen stöd till Nordens ark. Detta bör kanske noteras.

Det är riktigt att andra har engagerat sig i Nordens ark – dess bättre – men det gör ju inte det här förslaget sämre. Som Margareta Winberg vet kommer de rent ekonomiska frågorna att behandlas i samband med budgetpropositionen. De hör alltså inte hemma när en särproposition av det här slaget behandlas.

När det gäller enskilt artbevarande i relation till helheten är Margareta Winbergs betraktelse helt enkelt orättvis. Denna proposition redovisar en helhet. Den redovisar ansvaret för olika samhällssektorer och ett generellt miljöansvar. Men regeringens proposition och utskottets betänkande är naturligtvis inte en total miljöproposition. Det bedrivs annat miljöarbete genom initiativ från regeringen och genom olika myndigheters arbete, som hänger samman med att den biologiska mångfalden återverkar i samhällssektor efter samhällssektor, i miljöarbete efter miljöarbete. "Allt – genast" är ett gammalt slagord som inte går att tillämpa när det gäller den biologiska mångfalden.

Margareta Winberg undrade vilka miljöåtgärder i jordbruket som är rimliga. Det är en sanning att svenskt jordbruk blir alltmer miljöriktigt, eller miljövänligt, om man skall använda en något luddig formulering. Det beror på att jordbrukarna har tagit sitt ansvar. Jordbrukspolitiken har varit riktig. Forskningen har gett större utrymme för bättre utsäde, bättre metoder osv. Detta är en sanning, och den återkommer naturligtvis i andra regeringsförslag och i annan behandling i den här kammaren. "Allt – genast" gäller inte heller på den punkten och särskilt inte i samband med denna proposition.

Fru talman! Regeringen och i viss mån utskottet har faktiskt redovisat någonting som kan liknas vid en vision om hur den biologiska mångfalden skall

hanteras. Var finns Margareta Winberg? Var är Socialdemokraternas vision om hur de olika samhällssektorerna skall ta ett ansvar och om hur det internationella arbetet skall kunna utvecklas? Eller är det detaljerna, som vi egentligen är överens om, som vi skall diskutera?

Prot. 1993/94:40
9 december 1993

*Strategi för
biologisk mångfald*

Anf. 24 MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! När det gäller Nordens ark förstår jag att Lennart Daléus inte vill föregripa budgetpropositionen i januari. Men det vore intressant att få veta vilken metod som man tänker använda. Det finns ett antal olika vägar att gå i fråga om stöd till Nordens ark. Man kan tänka sig direkta pengar, men man kan också tänka sig momsbefrielse – som Nordens ark själv var inne på – i likhet med vad som gäller för andra anläggningar i Sverige. Det finns kanske någon möjlighet att kommentera detta.

Lennart Daléus sade att jordbruket blir allt viktigare och därmed bättre. Det har ju varit så, men så är det inte längre. Det som Lennart Daléus säger är inte sant. Vad vi nu ser är en politik som inte går i den riktningen. Vi har t.ex. föreslagit det som Jan Jennehag tog upp, nämligen stöd till ekologiskt jordbruk. Det är en del i det hela som faktiskt har kommit i kläm i takt med att man nu i jordbrukspolitiken försöker återgå till en gammal ordning.

Vi har föreslagit ett särskilt arealstöd till det ekologiska jordbruket, men det har vi inte fått igenom. Vi har vidare föreslagit att man skulle ha kvar prisregleringsavgifterna för att användningen av bekämpningsmedel och handelsgödsel skall kunna hållas nere, vilket vi i ljuset av att man skall återställa naturen och miljön tror är väldigt viktigt. Men inte heller detta har vi fått igenom. Man kan tycka att det är fråga om detaljer som har liten betydelse, men eftersom jordbruket i sig spelar en så stor roll i detta arbete, är det inte betydelselöst, utan tvärtom. Så länge ni inte kan prestera något annat styrmedel på det här området, kommer vi att fortsätta att hävda att detta är viktigt och att driva detta vidare.

Anf. 25 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Det är en riktig iakttagelse som Margareta Winberg gör, att det finns olika sätt på vilka man kan hantera det stöd som skall riktas till Nordens ark. Jag är övertygad om att regeringen kommer att beakta den iakttagelsen.

När det gäller jordbrukspolitiken finns det olika sätt att resonera. Jag hör till dem som för 15–20 år sedan var med om att tycka att skogsbruket höll på att "hormoslyra" och kalhugga bort sitt förtroendekapital. I dag har det skett en väsentlig förändring inom skogsbruket. Skogsbolagen anställer ekologer och betar sig på ett sätt som man inte kunde drömma om för 20 år sedan under den miljödebatt och det skogshanterande som då förekom. Det är alldeles uppenbart att det förhåller sig på likartat sätt inom jordbruket i dag. Man har upphört med de gamla hanteringssätten – tunga metoder, köra med giftsprutorna vare sig det behövdes eller inte, strunta i de olika alternativ som fanns. Det har skett en förändring dels genom den förda jordbrukspolitiken som återkommer i många olika förslag som behandlas i den här kam-maren, dels genom att de enskilda brukarna av egen kraft tagit till sig ny

kunskap på miljöområdet och beter sig bättre. Svenskt jordbruk är på väg att bli – jag sade inte miljöviktigare, Margareta Winberg – miljöriktigare.

Den här propositionen och det här betänkandet är ytterligare ett trappsteg i det arbetet, ett arbete som kommer att leda till ett bevarande av mångfalden i det svenska jordbruket och skogsbruket. Det finns massor av saker som man kan göra. Jag är övertygad om att det också kommer att läggas fram sådana förslag.

Anf. 26 JAN JENNEHAG (v) replik:

Fru talman! Självfallet är det bra att vi är eniga om övergripande principer. Det håller jag med Lennart Daléus om. Det ligger i demokratis natur att det som alla vill blir beslutat. Då är det inte så konstigt om man kommer in på konkreta detaljer, det som Lennart Daléus kallar för kosmetiska resonemang. Det är så att säga nästa steg i beslutsprocessen – från att vara enig om övergripande principer övergår man till att diskutera vad detta betyder i kronor räknat.

Jag vill återkomma till frågan om information om ekologisk odling och en informationskampanj. Jag utgår ifrån att det som nu bereds i regeringskansliet gäller kronor i den kommande propositionen. Vad jag efterlyser är ett besked från Lennart Daléus om att det inte blir ett avslag på detta.

Den andra konkreta punkten gäller just Domänreservaten. För regeringen diskussioner om att undanta ytterligare Domänskog från det nya statliga skogsbolaget?

Anf. 27 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis riktigt att man hamnar i detaljer, när man väl har lämnat de övergripande resonemangen. Jag har all respekt för detta. Det är naturligtvis också på det sättet vi skall kunna diskutera i den här kammaren. Men själva poängen, grunden och attityden som kan vara gemensam inför ett beslut är att det råder en väldigt stor enighet om de principer som regeringen, och sedermera utskottet, har lagt fast när det gäller en strategi för bevarandet av den biologiska mångfalden.

Dessa detaljer kommer naturligtvis att hanteras. Jag tror att jag kan lova Jan Jennehag att de åtgärder som redovisas i propositionen, och som bereds i regeringskansliet, förhållandevis snabbt kommer att föreligga antingen som förslag till riksdagen eller i form av direkta åtgärder från regeringens sida – allt behöver ju inte komma hit. Alla delar av de informationsinsatser som initieras till följd av redovisningen av propositionen kommer inte att vara nödvändiga för diskussion och beslut här i kammaren.

Jan Jennehag, jag kan i dag inte redovisa de diskussioner som förs när det gäller reservatsbildningar i Sverige på det sätt som Jan Jennehag efterfrågar. Det finns arbeten som måste förberedas på olika sätt. På den här frågan kan jag inte lämna något svar.

Anf. 28 JAN JENNEHAG (v) replik:

Fru talman! Jag förstår att Lennart Daléus inte dag för dag kan redovisa vad som pågår i regeringskansliet. Men då går vi över till nästa steg i konkreta

tion. Vad tycker Lennart Daléus själv? Finns det skäl att undanta ytterligare arealer i Domänskog från det nya statliga skogsbolaget?

Prot. 1993/94:40
9 december 1993

Anf. 29 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Jag skall passa på att ange min ståndpunkt i några frågor som Jan Jennehag har diskuterat. När det gäller alternativ odling, för att ta något som tidigare nämdes, har sedan en följd av år bedrivits informationsinsatser på området. Det har givits stöd i olika former, inte minst till forskningsverksamhet som gäller alternativ odling. Det är en angelägen verksamhet. Det verkar som om den alternativa odlingen på olika sätt får luft under vingarna och är på väg att bli ett viktigt inslag i jordbruksverksamheten. Jag tycker att det är bra.

När det gäller att undanta reservat skall jag inte gå in i någon tydligare diskussion. Det är viktigt att påpeka det som vi började denna diskussion med, att det finns ett värnande om den biologiska mångfalden över hela skalan, alltifrån monokulturen på Söderslätt till urskogen i Härjedalen och allt däremellan. Det gör att det måste finnas en balans mellan reservatsdiskussionen och värnandet om mångfalden i andra delar av naturen än den utpräglad ursprungliga. Den avvägningen tror jag kommer att ske i en fortlöpande diskussion, där man från tid till annan lägger tyngdpunkt på olika delar. Det tror jag är viktigt.

Jag hoppas att vi kan fortsätta den diskussionen även här i kammaren. När vi gör det, skall det bli spännande att få höra litet mer också av Jan Jennehag om just visionerna när det gäller den biologiska mångfalden, kanske inte bara begränsad till stödet för ekologisk odling och frågan om Domänreservat.

Anf. 30 SINIKKA BOHLIN (s):

Fru talman! Jag skulle vilja påstå att Centerns och Moderaternas markägarintressen, i andra sammanhang kallat särintressen, helt styr regeringens politik inom skogen och naturvården. Hedersordet är avreglering och avgiftsbefrielse. Lidande blir naturvården och den biologiska mångfalden.

I regeringens nya skogspolitik som antogs i våras jämställdes miljömålet med produktionsmålet, detta i total enighet i denna kammare. Men med den allmänna avregleringen av lagstiftningen har regeringen också avhänt sig möjligheten att ställa miljökrav på markägaren. Skogen anges som en nationell tillgång. Därför hävdar vi socialdemokrater i stället att man skall betona dess unika värden och den resurs som inte enbart har betydelse för den enskilde skogsägaren utan också för regioner och för hela samhället.

Vi ifrågasätter även påståendet, som också Lennart Daléus tog upp i dag, att en avreglering och borttagande av skötsel föreskrifter gynnar naturvården. Resonemanget om avregleringens generella effekter är vilseledande och osakligt. Det är bara att gå tillbaka i historien, Lennart Daléus, till 1960- och 1970-talen då avsaknaden av regleringar inte förhindrade schabloniserade storskaliga skötselmetoder eller användningen av miljögifter. Det är ju dessa årtiondens misstag, med åtföljande monokulturer utan ståndortsanpassning, som i stor utsträckning har varit orsaken till miljömyndigheternas och miljöorganisationernas kritik mot skogsbruket.

*Strategi för
biologisk mångfald*

Fru talman! I dag kommer riksdagen att fatta beslut om regeringens förslag till en strategi för biologisk mångfald. Även när det gäller artbevarandet märks tydligt regeringens markägarentressen. I regeringens pressmeddelande med anledning av propositionen gjordes stor affär av biotopskyddet. Den kraftigt uppblåsta ballongen innehåller egentligen bara en förordning om biotopskydd i jordbrukslandskapet, dvs. att lantbrukaren inte får förstöra åkerholmar, stenrösen m.m. – en förordning som regeringen kan besluta om utan hörande av riksdagen. Regeringen vågade emellertid inte föreslå något biotopskydd för skogsmark. Med andra ord finns en teoretisk bas för hur samspelet mellan produktion och miljövard i skogen skall fungera. Problemet är bara att teorin endast i starkt begränsad omfattning motsvaras av konkreta åtaganden.

Även vi socialdemokrater tror att det framtida reservatsbehovet ligger runt 5 % av produktiv skogsmark nedanför fjällkedjan. Alltså måste väsentliga ytor skog undantas från skogsbruket, i form av reservat eller skydd på annat sätt. På några års sikt kan detta innebära en kostnad för inköp av mark inklusive andra naturvårdsåtgärder i gammal skog på ca 500 miljoner kronor per år. Den summan skall jämföras med de 190 miljoner kronor som ansås i dag.

Fru talman! Hur skall vi då klara av finansieringen när det gäller att bevara den biologiska mångfalden? Det naturliga vore att regeringen kom med ett förslag att i första hand utnyttja tillgänglig statlig mark, t.ex. till utbytesmarker. Detta brådskar, fru talman, på grund av den planerade sammanslagningen och den eventuella privatiseringen av Domän, Assi och NCB. Det vore olyckligt om regeringen lät den planerade sammanslagningen genomföras utan att man dessförinnan undantagit betydande arealer för naturvard.

Om regeringen och Lennart Daléus vill kan vi på detta sätt klara en stor del av den problematik som vi debatterar här och nu, alltså att nå de uppsatta målen. Om inte är det orimligt att tro att samhället, i nu rådande ekonomiska situation i Sverige, ensamt skall klara kostnaderna.

Därför vill vi socialdemokrater lägga fram ett annat förslag. Det handlar om att utvidga skogsnäringens sektorsansvar till att gälla även den biologiska mångfalden, inklusive inköp av mark o.d.

På samma sätt som industrin får bära sina egna miljökostnader i form av rening och teknikutveckling bör skogsägarna ta sitt miljöansvar. Ett sätt kan vara att bilda någon typ av naturfond. För att inte enstaka skogsägare med stora bevarandevärden på sina marker skall drabbas onödigt hårt kan man ta ut en solidariskt utformad avgift som avsätts till en fond. Därmed får alla ägare av produktiv skogsmark gemensamt bidra till att täcka kostnaderna för att köpa in eller på annat sätt skydda värdefull mark. Även staten skall naturligtvis ge sitt bidrag till denna fond.

En sådan här avgift måste tas ut rättvist. Den får inte drabba små skogsägare. Därför säger vi inte i vårt förslag exakt hur fonden skall se ut. I stället vill vi att regeringen utreder utformningen. Att Centern och Moderaterna inte stöder vårt förslag är fullt förståeligt. Men var finns Folkpartiet, som i sitt program vill värna om naturen? Likaså undrar jag hur det är med kds, som värnar moral och etik. Jag skulle vilja höra era åsikter angående finan-

sieringen av den fortsatta hanteringen beträffande den biologiska mångfalden.

Fru talman! Till sist yrkar jag bifall till reservation nr 7 i betänkandet.

Anf. 31 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Inledningen av Sinikka Bohlin's anförande gör att jag måste säga ifrån med viss skärpa. Det är en direkt orättvis, osann och oriktig betraktelse att Centerns miljöpolitik skulle styras av ägarintressen inom jord- och skogsbruket. Detta är osant, oriktigt och något förolämpande.

Det finns faktiskt människor som har ett mycket starkt miljöengagemang utifrån en närmast idealistisk betraktelse av naturen. Att på det här sättet klumpa ihop ägarintressen och göra det till en drivande kraft för Centerns miljöpolitik är, som sagt, oriktigt och förolämpande.

I det förslag som regeringen har avlämnat när det gäller den biologiska mångfalden finns ett genomförande av 1991 års beslut om biotopskyddet på ett konstruktivt och riktigt sätt. Man beaktar de svårigheter som finns i skogslandskapet, till skillnad från jordbrukslandskapet, och där man kan identifiera biotoper på ett tydligt sätt. Samtidigt anges att det övergripande, generella, biotopskyddet måste vara det som genomsyrar det hela.

Fru talman! Det är klart att man kan bolla med pengar fram och tillbaka eller med nya fonder och nya inriktningar, om man vill dölja att regeringen nu genomför en kraftfull satsning och även ökning av resurserna till inköp av skyddsvärd mark. Man kan också försöka negligera det tydliga beskedet i propositionen om att det pågår överläggningar och diskussioner i kretsen av Naturvårdsverket och Domänverket när det gäller möjligheten att få tillgång till reservat på ett bra och smidigt sätt.

Däremot kan man inte negligera det faktum att de problem – inte minst gäller det då miljöproblem – som skogsbruket, vågar jag nog säga, genomlidit under en följd av år är resultatet av en statlig, socialdemokratisk skogspolitik, som har lett till just det som vi tidigare diskuterade i ett annat sammanhang. Jag tänker då på det, skulle jag vilja säga, hormoslyrande och det kalhuggande av skogen som icke längre är möjliga med den skogspolitik som dagens regering för. Det socialdemokratiska, statliga styrandet bl.a. av det då verksdrivna Domänverket – som fick berättigad kritik – måste vara svårt för Sinikka Bohlin att negligera i samband med angreppen mot ”de av ägarintressen styrda regeringspartierna”.

Anf. 32 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Att jag tar upp frågan om ägarintressen, och då speciellt om Centerns engagemang i miljöpolitiken, beror på att jag hittills har haft uppfattningen att Centerpartiet är ett miljöparti.

Jag hyser stark tilltro till de svenska skogsägarna när det gäller vad som benämns brukade områden. Man förutsätter även att förbättrade och naturanpassade skogsbruksmetoder kommer i gång. Det är en självklarhet för sektorn. Men varför vill inte Centern då ta nästa steg? Med de pengar som vi i dag har till finansiering tror jag att vi klarar av områden som kräver fördjupad naturvårdshänsyn. Men hur blir det med nästa steg, alltså med reservatsbildningen?

Vi är eniga om att det behövs stora reservat. Varför då inte ställa upp på en långsiktig finansiering eller i varje fall på en utredning av formerna för en finansiering? Varför säga blankt nej? Jag tror inte att Centern i regeringsställning har de pengar som behövs för att klara av den här finansieringen.

Anf. 33 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Tilltalande i debatten är – och det har jag noterat flera gånger, inte minst från socialdemokratiska företrädare – att man i inledningsanförandet går till våldsamt angrepp mot regeringens politik, inte minst mot de enskilda partierna i regeringen och deras företrädare, för att sedan vid första bästa tillfälle i en replik väsentligen ta tillbaka vad som sagts och framhålla att man har stor respekt för det arbete som bedrivs. Jag tycker i och för sig, som sagt, att det är en tilltalande debatteknik – om än litet snårig.

När det gäller finansieringen och möjligheterna att utöka resurserna för inköp eller tillgången till reservat – allt handlar ju gubevars inte om inköp – är regeringen mycket tydlig i sin proposition. Också i utskottet har man mycket tydligt diskuterat de möjligheter som nu inventeras och bereds i regeringskansliet. Jag skall upprepa en slogan från tidigare och säga: "Allt genast" går inte att tillämpa när det gäller skötseln av svensk skog.

Anf. 34 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Jan Jennehag frågade tidigare Lennart Daléus om Centerens inställning just när det gäller Domänverket. Själv framställde jag för några veckor sedan en fråga till miljöministern. Jag frågade om regeringen var beredd att göra något för att klara av de här Domänreservaten före sammanläggningen. Svaret var ett nej. Det fanns inga fysiska skäl att göra någonting.

Psykiska skäl är i normalt vardagstal motsatsen till fysiska skäl. I politiska debatter är det kanske mera fråga om ideologiska skäl. Jag undrar: Står Lennart Daléus och Centern bakom tankarna på en privatisering av svenska skogar, alltså av en naturresurs som det här landet har?

Anf. 35 CARL OLOV PERSSON (kds):

Fru talman! Först yrkar jag bifall till hemställan i jordbruksutskottets betänkande nr 9.

Den biologiska mångfalden, den totala variationen av liv på jorden, är ofattbart komplex och ovärderlig. Tyvärr hotas denna mångfald både nationellt och internationellt. I Sverige finns det 150 djurarter och 400 kulturväxter som är akut hotade. 300 av dem är knutna till jordbrukslandskapet.

Därför är det när det gäller den kampanj för en rikare skog som genomförs i fråga om skogsbruket viktigt och bra att det föreslås i propositionen att denna kampanj får en uppföljning inom jordbruket. Det är där miljövärden måste börja med en kunskapsuppbyggnad. Utan kunskap hos den enskilde brukaren, hos oss här och hos alla andra blir det nämligen svårt att klara målet att bevara hotade arter och miljöer.

I detta sammanhang kan jag inte låta bli att peka på den långsiktiga betydelsen av ett bevarat livskraftigt jordbruk även i skogs- och mellanbygder.

Det låter bra när Margareta Winberg talar om att socialdemokraterna är emot monokulturen i jordbruket, men nu handlar det ju om ekonomi. Det

är omöjligt att bevara ett öppet landskap och få ett miljövänligt lantbruk i skogs- och mellanbygderna utan att samhället ser till att ekonomin byggs upp där.

Det är också väsentligt att slå vakt om att man stimulerar ytterligare övergång till ekologisk odling. Den biologiska mångfalden skyddas i det ekologiska jordbruket.

Jordbruksministern säger i propositionen om ny skogsvårdspolitik att det kan vara nödvändigt att reservatsskydda så mycket som 5 % av all skog under den fjällnära gränsen. Det hänger alltså på skogsbruket om man kan ta den naturvårdshänsyn som krävs för att vi skall klara målsättningen för bevarande av den biologiska mångfalden.

Jag tycker att det var intressant att höra vad Jan Jennehag sade. Han har rätt i fråga om Domän AB. Jag kommer att arbeta för att regeringen gör allt för att möjligheten att utöka reservaten genom att ta i anspråk mark som staten redan äger inte löper oss ur händerna. Där har regeringen ett stort ansvar. Sinikka Bohlin var inne på samma tankegångar.

Med tanke på vilken oerhörd budgetbelastning köp av skogsmark innebär måste det framstå som synnerligen angeläget att ett riktigt ansvarstagande för miljön i vardagslandskapet minimerar behovet av reservat.

Hur skall vi då bära oss åt? Vi måste bygga på människors miljövärdsinnesse. Vi måste börja i rätt ände. Det handlar då inte om att i första hand skapa nya tvång och därmed döda det enskilda engagemanget – den absolut bästa drivkraften. Sinikka Bohlin manifesterar den klåfingrighet och vilja att reglera som socialdemokraterna står för. Socialdemokraternas reservationer och motioner innehåller krav på lagstiftning, exempelvis om kantzoner på fem meter. Socialdemokraterna vill ha tillståndsplikt i fråga om främmande arter och klonat material. Det kan man delvis instämma i. Men det är betydligt allvarigare att – som man i ganska stor omfattning gör – plocka in främmande proveniensier av trädslag som redan finns naturligt i Sverige, som exempelvis vanlig gran. Genom frö- eller pollenspridning ger de upphov till en ny trädgeneration som man inte längre kan identifiera. Det kanske visar sig att nästa generation av detta plantmaterial inte alls lämpar sig i vårt klimat.

Det talas en del om sektorsansvar, men de flesta som yttrar sig verkar ta alltför lätt på den frågan. Vems är t.ex. sektorsansvaret för att skogsmarken försuras? Det är förorenaren som skall betala, men hur når vi dit i fråga om t.ex. luftföroreningarna?

Fru talman! Jag vill upprepa: Ta vara på de frivilliga krafterna! Stödet till Nordens ark är ett bra exempel. Där görs mycket bra genom privat engagemang. Det bör stödjas. Det har regeringen också tagit med. Det finns en enorm kraft i alla människor som engagerar sig i miljövärdfrågor. Låt oss lösgöra den kraften. Det kan ske genom att den myndighet som bär ansvaret för naturreservat, nationalparker etc. inforrdar offert från t.ex. naturvårdsföreningar, hemvärn eller hushållningssällskap. De kan i sin tur ta hjälp av organisationer som orienteringsklubbar, fiskeklubbar, brukshundklubbar, etc., för att sköta naturreservaten.

Kds och Socialdemokraterna säger i motioner att de vill förenkla byråkratin kring reservatsbildandet. Ett sätt är just att låta frivilligkrafterna ta hand om reservaten.

En sak som förvånar mig är att socialdemokraterna anser att skogsägarna själva skall finansiera markköp till reservaten. Sinikka Bohlin kan nog dra sig till minnes att vi i Skogspolitiska kommittén ansåg att just reservatsköpen var ett allmänintresse och inte ett sektorsansvar.

Jag skulle bra gärna velat säga något om Östersjömiljön också, men det kanske blir tillfälle till det efter Kaj Larssons anförande.

Anf. 36 MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag blir alltid lika häpen och upprörd när kds tar till orda i dessa frågor. Man framställer sig som om man stod vid sidan av det som händer. Kds talar om miljön som om man inte var ansvarig för den utveckling som sker i Sverige.

Carl Olov Persson talar om att det behövs ett livskraftigt jordbruk i skogs- och mellanbygderna, och att man därför måste bygga upp ekonomin där. På vilket sätt skall man göra det? Det vill jag gärna veta. Det som sker nu är en motsatt utveckling. Det som sker nu är ju följden av den politik som regeringen Bildt för, där kds har ett par ministerposter och är medansvarigt. Tala om hur ni vill göra och försök att göra det! Jag har inte stött på ett enda fall där ni i vårt utskott har gått emot förslag som har lett till den utveckling som ni nu kritiserar.

Kds brukar tala om ekologiskt jordbruk på ett sätt som skulle kunna få en att tro att kds driver den frågan på ett speciellt sätt. Men det är ju tvärtom så att kds för samma politik som regeringen.

Vi har exempelvis lagt förslag om att man skulle ha ett särskilt arealstöd för ekologiskt jordbruk, motiverat av den dåliga politik som regeringen har fört då man har avskaffat gränsskyddet för importerat foder, tagit bort avgifterna på handelsgödsel och bekämpningsmedel och tagit bort djurbidraget. Detta har hela tiden haft sin udd riktad mot de ekologiska lantbruken. De har inte fått tillbaka någonting, utan de har straffats genom att djurbidraget har försvunnit. När vi då vill kompensera för den förlusten är ni inte med. Ni går även emot era egna partikamrater, som har motionerat i just den riktning som vi tycker är bra.

Förklara för mig hur detta går ihop! Jag tycker inte att man skall förföra väljarna på det sätt som ni gör. Det är inte första gången ni gör det.

Anf. 37 CARL OLOV PERSSON (kds) replik:

Fru talman! Långsiktigt måste vi arbeta för ett ekologiskt riktigt lantbruk. Vi måste alltså delvis gå tillbaka till våra förfäders sätt att hantera marken.

En lantbrukare kan inte leva med kortsiktiga besked. Vi måste ta ett ansvar för redan givna beslut. Vi kan inte kasta om jordbrukspolitiken för nästa år. Vi kan inte säga att vi ändrar på reglerna för det ena och det andra när lantbrukarna har ställt in sig på ett lantbruk som skall se ut på ett visst sätt. Detta måste Margareta Winberg ha respekt för.

Socialdemokraterna föreslår miljöavgifter som skall gå direkt in i statskassan. Socialdemokraterna vill alltså inte använda dessa pengar som ett styrinstrument för att skapa ett öppet landskap och ett bra miljövänligt lantbruk, utan mera för att hjälpa upp brister i statskassan.

Det finns mycket annat jag skulle vilja ta upp, men tiden räcker inte till.

Anf. 38 MARGARETA WINBERG (s) replik:

Herr talman! Denna replik gör mig ännu mer upprörd. Carl Olov Persson säger att vi inte skall kasta om politiken; vi måste stå fast vid redan givna beslut. Det är ju precis det ni har gjort. Det är ni i regeringsställning som har kastat om den politik som den gamla regeringen och en stor majoritet i riksdagen faktiskt var överens om.

Jag tycker att det är skamligt av dig att säga att ni inte har kastat om politiken. Det är precis det ni har gjort. Ni har kastat om politiken i en sådan riktning att den går tvärs emot det som ni brukar plädera för här i kammaren, nämligen ökad miljöhänsyn och ekologiskt jordbruk.

Carl Olov Persson säger att vi skall gå tillbaka till våra förfäders sätt att bruka jorden. Förklara vad det innebär!

Jag har läst om stenåldern, men inte trodde jag att vi skulle gå tillbaka till den. Förklara vad som menas! Jag tycker att det är fel att bara kasta ur sig sådana uttryck.

Vad som har skett är att ni i regeringsställning och i majoritet här i kammaren har kastat om politiken så att spannmålsodlare och odlare i södra Sverige gynnas och så att bönder i skogs- och mellanbygderna och de ekologiska lantbruken missgynnas. Det är sanningen, och det tycker jag att Carl Olov Persson skall erkänna. Det blir fel både i protokollet och för dem som lyssnar på läktaren om de tror att kds står upp både för miljö och för etik och moral, som ni brukar säga. Det här stämmer inte med etik och moral. Carl Olov Persson talar inte sanning här.

Anf. 39 CARL OLOV PERSSON (kds) replik:

Herr talman! I sitt första inlägg talade Margareta Winberg om vem som skulle stå för kostnaden för ett miljövänligt jordbruk. Hon frågade om vi konsumenter skall göra det. Förr i tiden fanns det en stor grupp lantbrukare; vid sekelskiftet jobbade 53 % inom lantbruket. I dag är det bara 90 000 människor som jobbar inom lantbruket. Jag menar att vi kanske måste ha fler människor som arbetar med ett miljöriktigt lantbruk i framtiden.

Är Socialdemokraterna beredda att ändra på sin inställning i de här frågorna, för att skydda lantbruket mot monokultur och stordrift och se till att det får större ekonomiska förutsättningar att klara sig? Det har Margareta Winberg inte alls visat prov på. Hon har i stället tillsammans med sina partivänner försökt att dra ned på resurserna för lantbruket så att det knappast kommer att finnas något lantbruk när vi kommer med i EG om ett par år.

Det är inte i första hand fråga om moral och etik, utan det är fråga om att ni inte begriper konsekvenserna av den ekonomiska politik som ni för t.ex. genom era motioner eller av er inställning i de här frågorna över huvudet taget.

Anf. 40 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ta upp två saker som Carl Olov Persson berörde i sitt anförande. Jag tackar först för svaret, som var positivt. Carl Olov Persson lovar att arbeta för att avsätta Domänmark för reservat. Men jag skulle också kunna kalla det för dubbelmoral. Det är nämligen i det här betänkandet som en motion från kds och Centerpartiet om inventeringar behandlas. I och för sig gäller det bara inventering av Domänreservat och lag-

stadgat skydd för dem, men nya omständigheter hade tillkommit när betänkandet behandlades i utskottet. Varför då inte agera? Är det vad ni kallar för moral och etik när det gäller naturvården?

Jag blev anklagad för att vara klåfingrig när jag ville använda de styrmedel som finns, alltså de demokratiska medel som vi politiker kan använda för att nå de samhällsmål och nationella mål som vi enats om i Sverige. För min del gäller det grön tillväxt och grön ekonomi. Man behöver ha politiska styrmedel, Carl Olov Persson. Marknaden ensam klarar inte av den gröna tillväxten.

Anf. 41 CARL OLOV PERSSON (kds) replik:

Herr talman! I Skogspolitiska kommittén, där jag ingick som parlamentarisk ledamot, gjorde jag ett särskilt uttalande i slutbetänkandet. I det talade jag för att Domän skulle få avsätta ytterligare mark till reservat. Jag agerar fortfarande för det i ganska stor omfattning. Men man kan inte göra allt här i kammaren eller dra allt i utskottet.

När det gäller klåfingrigheten tycker jag personligen att det skulle vara mycket roligare om Socialdemokraterna övergav regleringstanken, dvs. att man med regler och förordningar, och kanske några lagar och åtal och genom att sätta dit folk, skulle kunna styra utvecklingen mot en bättre miljö. Jag tror inte på det. Det vore bättre om man lockade fram de goda egenskaper som finns hos aktörerna. Det finns ett oerhört stort miljöintresse hos dem som äger skog och mark. Det skulle man kunna ta vara på och få många av målsättningarna förverkligade.

Förr i tiden fanns det ett miljöintresse som kunde få effekt, därför att det då fanns så många människor som kunde jobba i branschen. I dag är det en ekonomiskt och på andra sätt utsatt grupp. Det finns mycket små möjligheter för den gruppen att klara av att ensam bära alla kostnader och hela ansvaret för miljövården. Vi har många tiotals års försyndelser bakom oss. Det gäller inte bara den här regeringen utan i första hand tidigare regeringar, då Socialdemokraterna hade ansvaret för Jordbruksdepartementet och tvingade fram monokulturdjordbruket.

Anf. 42 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Carl Olov Persson hänvisar till Skogspolitiska utredningen. Men det har ju förflutit månader och t.o.m. år sedan utredningen blev färdig. Som jag sade tidigare gäller nya omständigheter för Domän. Det har bolagiserats, och det skall sammanföras med ASSI och NCB. Enligt Moderaterna skall det också privatiseras. Vad händer då med markavsättningarna? Det här är inte fråga om någon fem-i-tolv-rörelse, utan klockan har redan slagit. Jag skulle fortfarande vilja ha besked av Carl Olov Persson om det som han har lovat att arbeta för. Han säger att han inte kan göra det i kammaren. Jag undrar då var Carl Olov Persson tänker uträtta det arbetet.

Anf. 43 CARL OLOV PERSSON (kds) replik:

Herr talman! Jag för ett samtal med folk på regeringsnivå i de här frågorna. Det har jag gjort flera gånger, och jag kommer att fortsätta med det.

Herr talman! Efter denna knivkastning skall jag ta upp ett annat problem.

I jordbruksutskottets betänkande nr 9, som vi nu debatterar, behandlas utöver propositionen bl.a. en motion av mig och Börje Nilsson från den allmänna motionstiden om erosionsskador på Skånes södra kust, speciellt Löderups strandbad.

Under några år har jag motionerat om det här problemet. Anledningen är de angrepp som sker på den södra kuststräckan i Skåne. Löderups strandbad är speciellt utsatt. Bebyggelse som från början låg på betryggande avstånd från havet har fått känna av naturens oanade krafter.

Stranderosion är ett allvarligt och växande problem, som hotar att tillintetgöra betydande värden om det inte sätts in långsiktiga och planerade åtgärder. Forskarna är ganska överens om att de utsläpp av växthusgaser som följer av energiförbrukningen får till följd en klimatförändring och en allmän höjning av jordens temperatur genom den s.k. växthuseffekten. Det sägs också att detta kommer att göra att havsytan stiger med 20–100 cm under nästa århundrade.

I Löderups strandbad i Ystads kommun finns – på en sträcka av ca 1 700 m – den värsta erosionsskada som vi har i Sverige. Det är ca 300 fritidsfastigheter som är i farozonen. Men det är inte bara det. Även rekreationsområden, campingplatser, vägbyggen osv. är hotade. Det har också förekommit att fastigheter har rasat ned och blivit havets rov.

I Sverige har man inte provat någon teknik för att möta det här problemet. Därför tycker jag att det skulle vara naturligt att använda problemet i Löderups strandbad till ett försök. I motionen har vi därför föreslagit att man gör Löderups strandbad till ett fullskaleprojekt. Det är då också viktigt att det fullskaleprojektet till en del betalas av staten, att staten engagerar sig i det här. Fastighetsägare har varit villiga att ställa upp med medel. Kommunen är villig att ställa upp med medel. Därför har vi också ansett det naturligt att kräva att staten visar sitt intresse.

Planminister Görel Thurdin besökte Löderup för ett och ett halvt år sedan, och vid det tillfället uttalade hon sig väldigt positivt för att staten skulle hjälpa till. Därefter har vi varken hört eller sett Görel Thurdin.

För cirka en månad sedan skrev jag en interpellation till planministern om det här, och jag fick kort därefter beskedet att jag inte får något svar förrän i januari eller februari månad.

Med andra ord kan man säga att det intresse som regeringen hitintills har visat har varit väldigt svalt.

Naturvårdsverket har däremot visat ett större intresse genom att anslå 250 000 kr till forskning kring det här problemet. Också NUTEK har visat intresse. Men utöver forskningspengarna behövs det också medel för att man skall kunna bygga hövder ute i havet som kan bryta vågrörelserna. På så vis kan man också skaffa sig en erfarenhet. För detta krävs ett antal miljoner.

Som jag nämnde tidigare är det viktigt att dessa utgifter inte betalas enbart av fastighetsägare och kommun. Skall det vara ett forskningsprojekt, ett fullskaleprojekt, är det viktigt att staten är med och bär sin del av ansvaret. Det är viktigt därför att i den framtid som vi går till mötes kommer, som jag nämnde, säkerligen andra platser i Sverige att bli utsatta för sådana här ero-

sionsskador. För att vi på ett bättre sätt skall kunna möta framtiden är det därför viktigt att vi i dag skaffar oss både kunskap och lärdom.

Jag har ibland i besvikelsens stund sagt – och det står jag fast vid – att jag är övertygad om att detta problem hade varit löst för länge sedan om det hade inträffat uppe i Stockholmsregionen.

Utskottet har nu behandlat vår motion, och det är glädjande att ett enigt utskott i betänkandet skriver: "Utskottet anser det därför viktigt att staten ikläder sig ett större ekonomiskt ansvar, dels för att påbörjade skyddsåtgärder skall kunna fullföljas, dels för forsknings- och teknikutvecklingsändamål men också för genomförande av detta fullskaleförsök." Jag tycker att det är bra, men självfallet hade det varit ännu bättre om vi hade fått ett tillkännagivande till regeringen. Men jag är i alla fall glad så här långt, och jag skall därför inte avge något annat yrkande.

Jag förutsätter att regeringen tar fasta på vad jordbruksutskottet skriver och vad riksdagen kommer att uttala och att man verkligen ser till att engagera sig ekonomiskt i detta fullskaleförsök i Löderups strandbad.

Anf. 45 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Jag vill bara kort understryka den iakttagelse som Kaj Larsson gör om den här typen av miljöproblem. Det är också uppenbart att utskottet har tagit till sig insikten om att hoten mot den biologiska mångfalden kan dyka upp på många olika sätt och att även erosionsfrågor är centralt viktiga naturvårdsfrågor. I likhet med Kaj Larsson tycker jag att utskottets skrivning, som Kaj Larsson också citerade, är väldigt tydlig och kraftfull.

Jag vill än en gång understryka att insikten finns hos utskottet. Jag kan försäkra Kaj Larsson om att insikten naturligtvis finns hos mark- och planministern om problemets betydelse och behovet av även statliga åtgärder.

Anf. 46 PER STENMARCK (m):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas några motioner som tar upp problematiken kring s.k. stranderosion, dvs. det faktum att sand till stora delar försvinner från stränderna.

Detta är ett problem som framför allt drabbar Skåne. Det är ingalunda något nytt fenomen. Om man jämför kartor från början av 1800-talet med hur verkligheten ser ut i dag, kan man se att strandlinjen i flera fall har dragit sig tillbaka med långt över 100 m.

Detta är också till stora delar en accelererande process. Skadorna inom en viss tidsperiod är större nu än vad de var tidigare. Försämringstakten var långsammare förr. Förfallet går snabbare nu. Det gör att situationen hela tiden bara blir värre. Det kanske är denna tendens som är den allra allvarligaste.

Det finns förmodligen flera skäl till detta. Ibland samverkar de och gör att försämringssprocessen fortsätter på ett okontrollerat sätt.

Längs stora delar av den skånska kusten är därför stranderosion ett stort problem. Kommuner som Ystad, Trelleborg, Skurup, Vellinge, Lomma och Landskrona är i olika grad drabbade. Dessa kommuner har i vissa fall lagt ner ett stort arbete och stora belopp på att försöka hitta en lösning. Hårdast

drabbat är, precis som Kaj Larsson nämnde tidigare, Löderups strandbad öster om Ystad, där mycket stora områden är väldigt kraftigt skadade.

Bakom skadorna finns sannolikt en rad orsaker:

Förmodligen är en pågående klimatförändring en sådan orsak. Det globala vindcirkulationsmönstret har därmed ändrat karaktär. Kraftiga stormar med ökad våghöjd har förorsakat en ökad erosion.

Inom ett tidsperspektiv av 40–50 år beräknar experter att en höjning av vattenytan med 25–50 cm är fullt möjlig. För Sveriges sydkust skulle detta innebära att kustlinjen retirerar med mellan 25 och 50 m. Därmed kommer inte mycket att återstå av dessa sandstränder.

Detta är krafter som förmodligen ingen av oss rår över men som det ändå förtjänar att vi försöker begränsa verkningarna av. Förmodligen är det inte möjligt att rädda samtliga skadade stränder i Skåne, men inte minst för djurlivet och ur rekreationssynpunkt finns det stränder som är värda att göra särskilda insatser för. Den mark som det här rör sig om är dessutom normalt sett allemansrättsligt tillgänglig. Detta är av stor betydelse i ett landskap som Skåne, där det råder brist på sådana områden.

Jag är, herr talman, beredd att hålla med Kaj Larsson om vad som hade hänt om motsvarande problem hade uppstått i andra delar av landet.

Jag har ibland haft tillfälle att fundera över vilka politiska och andra insatser som hade gjorts om det i stället hade varit en liten kobbe i Stockholms skärgård som hade varit hotad, och inte ett antal mil sandstrand i Skåne. Hade man då också i årtal hänvisat till att naturen måste ha sin gång? Jag är övertygad om att det inte hade varit på det viset. Alla till buds stående resurser hade omedelbart satts in för att se till att minimera de negativa effekterna. Då hade det inte behövts några argument om "nationella värden" och "riksintressen", utan det hade ansetts vara en självklarhet att åtgärder skulle vidtas snabbt.

Det har inte varit så i det här fallet, men just mot den bakgrunden vill jag påstå att jordbruksutskottets betänkande i denna del är en klar framgång och ett genombrott för frågans handläggning.

Redan för ett år sedan gjorde utskottet uttalanden om krav på ökad forskning. Detta har nu också blivit ett av resultaten.

Naturvårdsverkets forskningsnämnd har beviljat Lunds tekniska högskola 250 000 kr för att följa upp effekterna av erosionsskydd som satts upp.

Ystads kommun har fått stöd från NUTEK för att kunna göra en allmän utredning med teoretiska försök i datoroch laboriemiljö.

NUTEK har också beviljat pengar bl.a. till Institutionen för teknisk vattenresurslära vid Lunds tekniska högskola för ett forskningsprojekt för teknikutveckling.

Allt detta visar på att det nu finns en betydligt större uppslutning bakom tanken att det verkligen är av nationellt intresse att försöka rädda erosions-skadade stränder. Det finns nu anledning att följa upp vad som blir effekterna av dessa åtgärder. Det finns också anledning att följa upp vilka eventuellt ytterligare initiativ som kommer att tas av det ansvariga statsrådet. Jag lade särskilt märke till – vilket glädde mig – vad Lennart Daléus sade om att det hos detta statsråd finns en insikt om att problemen är mycket stora.

Prot. 1993/94:40
9 december 1993

*Strategi för
biologisk mångfald*

Jag har, herr talman, mot denna bakgrund inget yrkande utöver vad utskottet har föreslagit.

Anf. 47 JOHN ANDERSSON (-):

Herr talman! Frestelsen blev för stor för mig. Jag kan inte enbart lyssna till den här debatten. Jag vill också säga några ord.

Jag tycker att det är så många ytterligheter som kommer fram. Jag är mycket förvånad över att debatten förs så långt från den verklighet det handlar om. Jag tror inte att det råder någon oenighet om att bevara mångfalden, ta hänsyn till naturen osv. Men det finns delade meningar om hur det skall ske, på vilket sätt och med vilka medel. Det vore enkelt om naturen kunde ha sin gilla gång, som det heter.

Problemet i det hela – nu tänker jag på skogsbruket – är att skogsnäringen är Sveriges ekonomiska ryggrad. Den levererar in drygt 50 miljarder kronor netto. Alla ni som framför önskemål och allehanda åsikter om hur man skall förfara i detta skogsbruk har icke på något sätt talat om vilken inverkan det har på skogsnäringen och vilka konsekvenser det får. Konsekvensbeskrivningar efterlyses. Jag skulle vilja be er lämna konsekvensbeskrivningar på en del av de förslag som ni för fram.

Om Sinikka Bohlins åsikter om skogsnäringen är representativa för Socialdemokraterna tror jag att alla som har sina jobb inom skogsnäringen kommer att ha dålig sömn framöver inför tanken att de åsikterna skulle omsättas i praktisk handling. De åsikterna är så långt från verkligheten som de någonsin kan vara.

Jag har varit verksam inom skogsbruket sedan 1950. På 60- och 70-talen och in på 80-talet var jag en skogsbrukets största kritiker. Jag var kritiskt mot det skogsbruk vi fick då, det schablonmässiga skogsbruket där man ville använda gifter och gödsel i obegränsad omfattning. Jag var tämligen ensam. Nu när vi både ser och upplever hur skogsbruket försöker att göra allt för att ta allra största hänsyn till naturen kommer en massa förslag på regler, anvisningar och nya pålagor. Jag vill påstå att skogsbrukarna undrar mycket över den här debatten som förs över deras huvuden. När vi här i kammaren diskuterar mångfalden tycker de att det är enfalden som kommer fram.

Det borde vara klart för alla att det inte går att reglera eller lagstifta fram en hänsyn till naturen. Det handlar om så många frågor, bl.a. om ekonomin, som jag sade. Då faller hela resonemanget om att man skall göra si eller så. Det handlar i stället om den kunskap som finns och att man försöker ta den hänsyn som man är mäktig att ta i skogsbruket.

Nu ligger åter ett förslag om en avgift för ägarna av produktiv skogsmark. Det heter i reservation 7 att man skall ta ut en avgift från markägarna för att köpa in deras mark. Det är ungefär som att knalla in i en affär, öppna kassan, ta pengarna och sedan köpa varorna i hyllan. Det är ungefär samma sak.

Jag är också förvånad att Socialdemokraterna har bytt fot på bara några månader. När vi beslutade om skogspolitiken i våras sade de bestämt att inkomsterna från skogsbruksavgiften inte bör användas för inköp av skogsmark till gemensamma insatser för reservatsavsättningar. Nu har de ändrat uppfattning på bara några månader. Det gäller en näring som har en omloppstid på 100–120 år.

Det finns flera saker att peka på. Jag tror att ni som kommer med alla dessa förslag – de må se bra ut, men de andas populism – skulle ta ett resone-mang med skogsnäringen och se efter vad som är möjligt att göra. Ta framför allt hänsyn till vilka möjligheter som finns! Om vi skall införa nya restriktioner, regler eller sätta in olika åtgärder måste vi också ta konsekvenserna. Vi vill väl inte avsäga oss det exportvärde på över 50 miljarder som kommer landet till del? Vi kan inte diskutera och säga att så skall vi ha det och helt bortse från den betydelse som näringen har för landet.

Anf. 48 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! John Andersson säger att det finns ytterligheter i den här debatten. Det beskriver kanske också den sammansättning som vi har i kam-maren. Vi kommer från olika verkligheter. Min verklighet är kanske inte li-kadan som John Anderssons. Jag är inte skogsägare i den meningen. Jag till-hör den stora grupp i samhället som ser skogen som nationell resurs. Jag nyttjar skogen på många olika sätt. Jag kommer också från den del av landet som är beroende av näringen. Det är jag mycket väl medveten om.

I dag diskuterar vi inte näringspolitik i stort, utan vi försöker klara av den biologiska mångfalden. Om naturen hade sin stilla gång – det vore ju önsk-värt – behövde vi inte debattera detta. Då hade ju naturen klarat av det. Men nu är det ju så att människan påverkar naturen och kommer att påverka den även i fortsättningen. Det är detta som vi gemensamt skall försöka klara av. Hur skall vi klara av de mål som vi har fattat beslut om här i riksdagen och även ställt upp internationellt?

Vi begär en utredning om den långsiktiga finansieringen. Där är fondmål-et en möjlighet. Vad skall vi göra om vi inte klarar vardagslandskapet och detta med Domän AB? När det gäller Domän är även skogsägarna inne på samma linje vad gäller avsättandet av reservat.

Anf. 49 JOHN ANDERSSON (-) replik:

Herr talman! Sinikka Bohlin bekräftar det jag sade. Vi diskuterar olika saker olika dagar. Sinikka Bohlin sade att vi inte diskuterar näringspolitik i dag. Problemet är att skogsnäringen är både natur, hänsyn till miljön och ryggraden i svensk ekonomi. Det är det som är problemet. Det har tydligen inte Sinikka Bohlin och dagens socialdemokrati insett. Jag saknar Jan Frans-son, Martin Segerstedt och Håkan Strömberg i den här debatten. Det är en total omläggning av synen på skogsbruket som har skett inom socialdemo-kratin.

Jag vill också veta om ni har bytt fot nu. När vi fattade beslut om skogspoli-tiken i våras sade ni ju att den här avgiften inte skulle användas för att köpa mark. Nu skall ni använda de här pengarna till det. Vad är det som gäller?

Jag tror inte att jag behöver några pekpinnar om hur vårt förhållande till naturen skall vara. Jag har bott i skogen, och jag är född i skogen. Jag har sett varje förändring som har skett i naturen. Det har ingenting att göra med om jag är skogsbrukare eller inte. Om vi skall ha en skogsnäring som funge-rar och ger detta värdefulla tillskott till Sveriges ekonomi måste vi också som ledamöter i Sveriges riksdag på ett vettigt sätt kunna diskutera vad som är möjligt att göra eller inte göra och inte komma med en massa regler.

I reservationen om kantzoner vill ni ha fem meters zon längs en bäck. Varenda skogsägare som har lämnat en kantzon på några meter mot en bäck får efter några veckor se att varenda träd har ramlat för blåsten. Det är en omöjlighet. Att över huvud taget detaljreglera på detta sätt är en omöjlighet.

Anf. 50 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Man kan alltid säga att det är synd att helheten inte diskuteras. Nu säger riksdagsordningen att jag skall försöka hålla mig till att debatera det betänkande vi behandlar, och det är alltså "Strategi för biologisk mångfald". Där berörs inte frågan om näringen. Man har skiljt på produktionsmålet och miljömålet i debatten. Det kan man beklaga, men vi får väl återkomma till denna diskussion i vår och diskutera helheten på ett annat sätt.

Jag kan tyvärr inte hjälpa att det är en kvinna som debatterar skogspolitik och biologisk mångfald och att John Andersson saknar sina manliga kolleger. Ni kanske kan föra den diskussionen någon annanstans.

Anf. 51 JOHN ANDERSSON (-) replik:

Herr talman! För att undvika missförstånd vill jag säga att det inte är mina manliga kolleger jag saknar. Jag saknar den syn på skogspolitiken som socialdemokraterna har haft. Den syn de har nu är helt ny. Att det är en kvinna som debatterar skogspolitik har ingenting med saken att göra.

Vi kan inte göra det så enkelt för oss som att diskutera miljö ena dagen och göra på ett sätt då och näringspolitik andra dagen och göra på ett annat sätt då. Jag kräver – också av mig själv – att man skall kunna se att det finns ett samband och att det hela går ihop.

Jag har förstått att den nya tidens sätt att driva politik innebär att man tar en fråga i sänder. Det gör att man kan lägga fram vilka förslag som helst.

Ta bara förslaget om att 5 % av marken nedanför odlingsgränsen skall bli reservat. Sinikka Bohlin har hela tiden diskuterat priset på inköpen av denna mark. Snälla Sinikka Bohlin, en miljon hektar mark tas ju ur produktion! Det berör dem som jobbar på marken, dem som transporterar virke och dem som skall förädla virket.

Gör en konsekvensbeskrivning av vad det blir för kostnader för dem som berörs! Det handlar nog inte om 500 miljoner, vilket skulle vara priset för marken.

Det finns ingen som helst substans i de förslag som kastas fram och ingen som helst helhet. Det är det jag efterlyser.

Anf. 52 CARL G NILSSON (m):

Herr talman! Jag ber först att få instämma i John Anderssons mycket viktiga påpekande om sambandet mellan svensk ekonomi i allmänhet och skogsbruket. Skogsbruket har en stor betydelse i det sammanhanget.

Jag begärde ordet närmast därför att Sinikka Bohlin frankt påstod att den moderata politik som kommer till uttryck i det betänkande vi nu diskuterar bara representerar ett särintresse och ett egenintresse och styrs av markägarnas villkor.

Det är helt riktigt, Sinikka Bohlin, att enskilda markägare spelar en oerhört stor roll i frågan om biologisk mångfald. Jag tror att vi alla är överens om att man vårdar det man äger.

Socialdemokraternas skogspolitik under 60- och 70-talet främjade storskalighet och monokulturer. Sinikka Bohlin påpekade ju själv i sitt inledningsanförande att det var på det sättet. Den representerade en stark fientlighet mot enskilt ägande över huvud taget.

Den skogspolitiken är avskräckande i detta sammanhang. Socialdemokraternas nuvarande skogspolitik kan vi läsa ut ur reservationerna till betänkandet. Man förespråkar återgång till en speciell straffbeskattning av skogsbruk, nya regleringar och en allmän återgång till den skogspolitik som har åstadkommit de skador och avarter som vi nu försöker reparera. Den skogspolitiken och den försämring av ägandets villkor som det i själva verket är frågan om är inget annat än ett hot mot biologisk mångfald.

Vi moderater strävar efter att det skall finnas många enskilda små och medelstora skogsägare som representerar en stor mångfald. Denna politik exemplifieras bl.a. i det faktum att Domäns ledning har givits order om att sälja ut Domäns marker – de små skogs- och lantbruken – till enskilda brukare, grannar och arrendatorer så långt det är möjligt. På det sättet kommer den ägandets mångfald som jag menar är den bästa garanten för biologisk mångfald att öka.

Anf. 53 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Det är väldigt intressant att se hur ytterligheter närmar sig varandra i diskussionen. Moderaterna instämmer i det John Andersson, som i och för sig inte har någon partibeteckning, säger.

Jag har sagt att de enskilda markägarna är viktiga. Jag har hävdat att vardagslandskapet och de brukningsmetoder man använder där är viktiga. Men det är *inte* markägarintressen som skall styra svensk skogspolitik eller den biologiska mångfalden.

Det är inte marknaden som styr. Det finns viktigare och större frågor som man måste klara av tillsammans i demokratiska former.

Vad händer om vi inte klarar av de två mål som vi enhälligt har beslutat om, dvs. produktionen och miljön? Skadar inte det vårt anseende utomlands?

Man kan inte utreda hur länge som helst. Vi såg vad som hände med Njakafjället. När regeringen försökte utreda möjligheter till utbytesmark avverkade man. Vilka reaktioner väcker det utomlands? Skadar det inte näringen som sådan? Om det gör det skadar det också hela Sveriges nationella intressen.

Anf. 54 CARL G NILSSON (m) replik:

Herr talman! Det är bra att Sinikka Bohlin återigen i en replik säger att jag har rätt i påståendet att de enskilda markägarna spelar en väldigt stor roll i detta sammanhang. Visst skall också dessa enskilda ägare till små marker ta skälig hänsyn. Vi är helt överens om att miljömålet har en stor betydelse för framtiden.

Den gamla socialdemokratiska skogspolitiken representerade en storska-

lighet och en brist på insikt om att regleringar inte löser problemen. Tack vare det faktum att många ägare till små marker varit bångstyriga och faktiskt trotsat den politiken finns det en stor biologisk mångfald inom det privata skogsbruket.

Om vi får driva den linje jag pläderade för nyss kommer det också fortsättningsvis att vara så.

Anf. 55 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag vill börja med att instämma i Sinikka Bohlins inlägg om intressepolitik. Intressepolitiken har demonstrerats väldigt tydligt i de senaste inläggen. Det faktum att man är gammal kommunist eller högerman får stå tillbaka för det övergripande: man är skogsägare.

Herr talman! Det var inte för att säga detta som jag begärde ordet. Jag vill ta tillbaka de yrkanden om bifall till reservationer som jag gjorde tidigare. Jag nöjer mig av tidsskäl med att yrka bifall till reservationerna 1, 7 och 12. De övriga yrkandena tar jag tillbaka.

Anf. 56 JOHN ANDERSSON (-):

Herr talman! Jag tycker att det var ett billigt debattrick att säga att det är för att man är skogsägare som man har en viss uppfattning, Margareta Winberg. Jag har varit verksam i skogen i 30 år. Jag har varit anställd hos Domänverket som huggare i 26 år. Kan det inte vara så, Margareta Winberg, att det är de kunskaper jag fått av detta som jag använder när jag diskuterar skogsfrågorna och som är grunden för mitt engagemang för skogsbruket?

Jag slogs ju med utredarna inom socialdemokratin då det gällde 1979 års skogsutredning. Socialdemokraterna ville då kalhugga hela fjällbarrskogsfältet. De ville införa gödsling i stor skala och använda gifter. De ville höja uttaget ur den svenska skogen till 100 miljoner skogskubikmeter per år. Det var deras linje. Jag fick slåss överallt mot de förslagen. Det kan väl inte ha varit för att jag var skogsägare?

När Margareta Winberg nu har möjlighet till replik kan hon kanske, eftersom inte Sinikka Bohlin kunde ge ett besked, klargöra om ni sedan några månader tillbaka har bytt fot. I våras skulle avgiften inte alls användas för att köpa mark, men nu vill ni att den skall användas så. Vad är det som gäller? Man kan väl inte byta fot på fem, sex månader när det gäller en näring som har så lång omloppstid som skogen.

Anf. 57 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! Sinikka Bohlin efterlyste i sitt tidigare anförande Folkpartiets syn på denna fråga. Jag hade egentligen inte tänkt begära ordet, eftersom Lennart Daléus på ett bra sätt har beskrivit regeringspartiernas gemensamma förslag. Folkpartiet står naturligtvis bakom regeringens förslag i propositionen och utskottets betänkande. Jag vill i huvudsak nöja mig med att hänvisa till den skogspolitiska utredningen, i vilken Sinikka Bohlin var med.

Det som föranledde mig att nu begära ordet var den replikväxling som Sinikka Bohlin just har haft med John Andersson. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att man delar upp debatten så, att vi i dag skall diskutera de förslag som behövs för bevarande av den biologiska mångfalden men där-

emot inte skall diskutera näringspolitik. De frågorna hänger i högsta grad ihop.

De förslag som man lägger fram måste vara ansvarsfulla, och jag menar att så är fallet med förslagen i regeringens proposition. Man har tagit hänsyn till alla aspekter. Vi i Folkpartiet vill liksom regeringen se till helheten. En skiljande fråga är att regeringen och Folkpartiet har tilltro till enskilda i det här sammanhanget medan socialdemokratin har en tradition av att i onödan reglera detaljer. Vi tycker att det behövs en ökad tilltro till den enskilde. Vi skall därför driva en avreglerande politik, som ändå samtidigt lyfter fram miljövärdena.

Anf. 58 SINIKKA BOHLIN (s):

Herr talman! Jag tycker inte att Lennart Fremling skall anklaga oss socialdemokrater för att det inte finns enhetlighet i propositionen. Jag hoppas att man även i Folkpartiet vet att vi inte sitter i regeringen och inte skriver propositioner. Jag får alltså föra debatten på grundval av de propositioner, betänkanden och motioner som föreligger.

Att jag berörde Folkpartiet i mitt första anförande beror på att jag har läst Folkpartiets miljöprogram, där det beträffande naturvårdsmålet anförs att alla nuvarande arter skall finnas kvar om 50 år. Man kan fråga sig hur denna formulering stämmer med de skrivningar som Lennart Fremling som folkpartist ställer sig bakom i jordbruksutskottets betänkande.

Anf. 59 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! Självfallet medverkar inte Sinikka Bohlin vare sig i propositionsskrivandet eller i avgörandena om vad som skall behandlas. Visst behandlar vi nu frågor som gäller en strategi för den biologiska mångfalden, men de förslag som man har måste ändå hänga ihop, så att det blir en logiskt sammanhängande bild.

Anf. 60 JOHN ANDERSSON (-):

Herr talman! Jag måste besvära kammarens ledamöter ytterligare ett par minuter med att ta upp några saker.

Det påstås att den borgerliga regeringen skulle gynna skogsnäringen. Jag vill påstå motsatsen. Vad som har hänt är ju att den borgerliga regeringen har tagit bort stödet till skogsbilvägarna, vilket ju var ett stöd till skogsnäringen. Vidare har priserna på massaved rasat sedan 1991, så att de nu ligger på 1973 års nivå. Den borgerliga regeringen har inte gjort någonting åt detta. Skogsägarna har fått en prissänkning på 30 %, men de skall bedriva en oförändrad skogsvård, ta ännu större hänsyn till naturen osv.

I Norge gick man in med ett stöd på 26 kr per kubikmeter när priserna sänktes, och många andra länder har ett mycket större stöd till skogsbruket än vårt land. Se t.ex. på Tyskland!

Jag kan alltså inte alls begripa att någon kan påstå att den borgerliga regeringen och de borgerliga partierna på något sätt skulle ha gynnat skogsägarna. Tvärtom pekar en rad omständigheter på att det skulle finnas mycket mer att göra på detta område.

9 § Lagändringar på djurhälsoområdet

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1993/94:JoU11 Lagändringar på djurhälsoområdet (prop. 1993/94:68).

Anf. 61 BJÖRN ERICSON (s):

Herr talman! Att man skall vara rädd om sina husdjur är en inställning med hög status i det svenska folket. Motviljan mot att sätta höns i bur – ett högaktuellt ämne för utskottet, om än inte i dagens debatt – och mot att hålla nötkreatur inne året om har visat sig vara stark i debatten.

Djurhållning handlar ofta om det som senare blir vår mat. Intresset för sunda livsmedel som producerats på ett så naturnära och lämpligt sätt som möjligt har på senare år växt i vårt land.

Frågan har också ett internationellt perspektiv. Vi talar om djurhälsa som en nationell tillgång och en konkurrensfördel i en allt friare handel.

Vi socialdemokrater i jordbruksutskottet vill på alla områden flytta fram våra positioner när det gäller djurhälsa. Det är anledningen till att vi har ställt oss bakom nästan alla de förslag som regeringen framlagt i proposition nr 68. Det är av samma anledning, herr talman, som vi har reserverat oss på den punkt som gäller bekämpning av tuberkulos hos hjortar.

Vi ser nämligen inte något som helst skäl till regeringens tvekan inför ett obligatoriskt bekämpningsprogram mot denna sjukdom, som före 1991 betraktades som utrotad i Sverige.

Tuberkulos eller tbc är en farlig sjukdom. När den väl har brutit ut hos en hjort är slakt den enda möjliga åtgärden, och köttet blir oanvändbart. Tbc är också en sjukdom som kan föras över till många andra djur, t.ex. nötkreatur, och till människor. Många här i kammaren har säkerligen förfäder, kanske föräldrar, som har dött i tbc.

Herr talman! Låt mig citera några rader ur utskottets betänkande: En spridning av tuberkulos bland de hägn där hjortar hålls för köttproduktion skulle hota hela hjortnäringen i Sverige och på sikt innebära hälsorisker för befolkningen.

Så tycker hela jordbruksutskottet. Trots detta lägger regeringen fram en proposition som inte innehåller någon som helst uppgift om vem som skall vara huvudman för det bekämpningsprogram som man föreslår. Och majoriteten av utskottet sväljer förslaget.

Jordbruksverket, som haft anledning att se ordentligt på den här frågan, har lagt fram ett utmärkt förslag till ett bekämpningsprogram med stöd i en särskild lag. Det naturliga, ja självklara, hade varit att anta det förslaget. Sedan regeringen sagt att det inte skulle komma något sådant förslag avstannade arbetet på att införa bekämpningsprogrammet. Det betyder att värdefull tid har gått till spillo om riksdagen i dag skulle anta Jordbruksverkets förslag. Därför kräver vi inte det, även om det är vad vi egentligen vill.

Men det minsta som vi kan begära om vi vill framstå som ansvariga i bekämpandet av denna sjukdom, som kan bli farlig för människor och fullständigt förödande för hjortuppfödningens bransch, är att det blir ett obligatoriskt program och att vi vet vem som skall stå för det. Den som är beredd att ta det ansvaret kan göra det genom att stödja den socialdemokratiska reservationen, som jag härmed yrkar bifall till.

Anf. 62 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Björn Ericson har utförligt redovisat motiven för den socialdemokratiska motionen. Jag tänker inte stå här och upprepa de argumenten. Jag ansluter mig till dem, och givetvis också till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 63 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande nr 11 behandlas proposition nr 68. Det gäller lagändringar på djurhälsoområdet som utskottet tillstyrker. I propositionen föreslås ändringar i lagen om bekämpande av salmonella hos djur, djurskyddslagen, lagen om kontroll av husdjur samt lagen om provtagning på djur enligt livsmedelslagen.

Då det gäller lagen om bekämpande av salmonella hos djur innebär ändringarna att Statens jordbruksverk bemyndigas delegera till veterinär att besluta om bekämpningsåtgärder enligt lagen för att på ett effektivare sätt än för närvarande kunna förhindra att salmonella via ägg överförs till människa. En obligatorisk salmonellaprovtagning införs för värphönsbesättningar.

Vidare införs ändringar på djurskyddsområdet som föranleds av EES-avtalet. En avgift tillstyrks också kunna tas ut i de fall föreskriven förprovning av stall för djur enligt djurskyddslagen har underlåtit. Avgiften får dock inte ges retroaktiv verkan och får alltså inte tillämpas på byggnadsåtgärder som vidtagits före det att lagen trätt i kraft.

I maj 1991 konstaterades nötkreaturstuberkulos hos hjort i hägn – en infektionssjukdom som betraktats som utrotad i Sverige. Ett mödosamt långvarigt arbete under 1900-talets första hälft låg bakom att Sverige år 1958, som ett av få länder i världen, kunde förklaras fritt från den fruktade nötkreaturstuberkulosen. Det är därför man nu med stort allvar och effektiva åtgärder måste stoppa infektionssjukdomen, som hittills angripit hjort i åtta hägn.

Den smitta som nu påvisats har av allt att döma kommit till Sveige med importerade djur – dovhjortar som tagits in från England år 1987. Smittan har sedan spridits genom att de importerade djuren spritts på olika hägn i landet. Importdjuren har därvid direkt eller indirekt varit i kontakt med andra djur. Uppenbarligen har brister i kontrollen av de importdjur som kom till Sverige år 1987 förekommit. Berörda myndigheter har ett stort ansvar för detta och har inte minst därför också ett övergripande ansvar för att vi nu skall komma till rätta med problemen.

Hjortägare som i sina hägn fått in sjukdomen har drabbats hårt. Staten har ett stort ansvar för att nu i enlighet med epizootilagens bestämmelser och intentioner ekonomiskt ersätta de drabbade. Dagens betänkande tar

upp den viktiga frågan hur man skall kunna hindra spridning av infektionen och åter lyckas med att utrota smittan.

Enligt utskottets mening är det mycket allvarligt att landet åter efter så många år fått in sjukdomen. Djuren i drabbade hägn har avlivats, och beredskapen mot sjukdomen måste nu ytterligare höjas. En spridning av tuberkulos bland de hjortar för köttproduktion som hålls i hägn skulle kunna hota hela hjortnäringen i Sverige. Dessutom skulle spridningen kunna ske till andra djur i livsmedelsproduktionen vid ett misslyckande av bekämpningen. På sikt skulle det också kunna innebära hälsorisker för befolkningen.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det finns goda förutsättningar för att en frivillig hälsokontroll för hjortdjur skall kunna komma till stånd. Hjortägarna själva har självfallet ett mycket stort intresse av att sjukdomen kan utrotas och därför också en stark motivation att ställa upp för denna kontroll.

Goda erfarenheter finns av tidigare gjorda bekämpningsprogram vad gäller smittosamma husdjurssjukdomar, varför regeringen nu går in för ett frivilligt program. Programmet innebär att djurägarna åtar sig att inte förflytta levande djur från ett hägn till ett annat med mindre än att hägnet förklaras fritt från turberkulos.

Det måste också i lag förbjudas att ägare som står utanför kontrollprogrammet flyttar levande djur från ett hägn om detta inte förklarats fritt från tbc. Bekämpningen blir härigenom heltäckande och effektiv. Utskottet framhåller också att om anslutningen till den frivilliga kontrollen inte blir tillräckligt stor kommer ett obligatoriskt system att övervägas.

Regeringen har aviserat en utvärdering. Den kommer i så fall att ligga till grund för en förnyad prövning av frågan. Ett viktigt påpekande görs också i propositionen om att det inte finns skäl att utmönstra tuberkulos ur epizootilagstiftningen.

Då det gäller huvudmannaskapet för bekämpningsprogrammet har Svenska djurhälsovården inom Slakteriförbundet fått förfrågan om att åta sig detta. Det är organisationen uppenbarligen också beredd att göra, förutsatt att man får kostnaderna täckta. Det är bra att man tar sig an huvudmannaskapet, inte minst för att denna organisation redan har erfarenheter av liknande verksamhet. Det är också bra att det redan finns en organisation som snabbt kan gripa sig an uppgiften. Kostnaderna för programmet kan därför blir lägre än om en helt ny organisation skulle behöva byggas upp.

För central ledning och administration har beräkningar gjorts om kostnader på omkring en halv miljon kronor. Statens jordbruksverk har också initialt i anslagsframställan beräknat kostnaden för uppbyggnad av en organisation för registrering och central ledning till 1 miljon kronor.

Som alltid då det gäller frivilliga system utgår vi från att stimulanser för snabb anslutning kommer att införas. Vi utgår också från att kostnaderna för programmet täcks med medel utanför den ordinarie jordbruksregleringens ram då jordbrukets djur inte alls berörs av det nu aktuella programmet för bekämpning av tuberkulos i hjorthägn. Likaså förutsätts att hjortägarna själva står för anpassning av hägn, fängslingsanordningar samt arbete vid testningen.

Det är angeläget att det köttbesiktningstvång som redan finns följs och att

kontrollen av efterlevnaden är effektiv. För att kunna övervaka sjukdomen och förhindra smittspridning till människa kommer nu även husbehovsslakt av hjort att vara underkastad köttbesiktningstvång.

Herr talman! Vi har anledning att genom det nu föreslagna åtgärdsprogrammet kunna förvänta oss en positiv anslutning och uppföljning. På detta sätt skall enligt utskottets bedömning de goda traditioner och den höga nivå vi i Sverige har på djurhälsoområdet kunna upprätthållas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen och meningsyttringen som är fogad till betänkandet.

Anf. 64 BJÖRN ERICSON (s) replik:

Herr talman! Ingvar Eriksson har uttryckt allvaret med sjukdomen och talat om hur utskottsmajoriteten vill att den skall bemästras. Han redovisar också tänkta huvudmän för verksamheten.

Men låt mig citera ytterligare några rader ur utskottsbetänkandet:

”Om anslutningen till den frivilliga kontrollen inte blir tillräckligt stor för att utrota sjukdomen måste ett mera vidsträckt obligatoriskt system övervägas. Jordbruksverket skall ges i uppdrag att efter två år redovisa en utvärdering av kontrollprogrammet.”

Om anslutningen nu inte blir tillräckligt stor och sjukdomen sprider sig kan vi få en kraftig folklig reaktion med köpmotstånd mot allt hjortkött. Vi kan dra oss till minnes reaktionerna efter larmet om gift i musslor för några år sedan eller reaktionerna mot renkött och svamp efter Tjernobylolyckan. Gör vi inte hjortaveln en mycket större otjänst om vi låter bli att ta krafttag i dag?

Än värre är att sjukdomen kan sprida sig till tamboskap. Vad skulle Ingvar Eriksson säga till den lantbrukare som fått tbc i sin nötbosättning? Det kan självfallet hända även om vi gör programmet obligatoriskt, men då har vi i alla fall gjort vad vi har kunnat.

Anf. 65 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Björn Ericson tar upp frågan om köpmotstånd i händelse av ytterligare sjukdomsfall och ett misslyckande med det program som vi nu sätter i sjön.

Uppenbarligen är näringen som sådan mycket angelägen om att komma till rätta med dessa problem. Man har redan förberett sig för detta. Genom att myndigheterna inte tillräckligt har uppmärksammat hjortägarnas egna krav och ambitioner har detta försenats. Det gör att regeringen inte hyser något som helst tvivel om att hjortägarna tar detta på allvar och tar chansen att ansluta sig till programmet.

För konsumenternas trygghet finns ett köttbesiktningstvång, som innebär att allt hjortkött som skall konsumeras skall vara besiktigat. Nu inför vi också ett besiktningstvång vid husbehovsslakt, alltså vid den egna slakten. Det bör kunna vara till fyllest för att skapa den trygghet som konsumenterna har rätt att kräva.

Björn Ericson nämnde lantbrukare som eventuellt skulle kunna få djur drabbade på grund av att det nu finns smitta i landet. Om det värsta skulle hända så måste snabba åtgärder sättas in; det är helt uppenbart. Även i epi-

zootilagen finns möjligheter till detta. Jag är övertygad om att den linje som regeringen nu har valt är en linje som får hjortägarna med sig, som tar detta på allvar och som är till fyllest för att detta skall få ett lyckosamt slut.

Vi har givetvis också – som alltid när det gäller program som sätts i sjön – satt in en utvärdering. Det är det normala, och det sker alltid. Skulle programmet inte lyckas så kommer vi givetvis att se till att ett tvång införs mycket snabbt.

Anf. 66 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! Jag vill börja med att ställa en fråga till utskottets företrädare och den majoritet som skrivit under det betänkande från jordbruksutskottet som nu behandlas:

Tror ni att vi snart kommer att kunna bekämpa den bovintuberkulos som upptäcktes 1991 och som i dag härjar bland våra hjortbesättningar? Tror ni också att man med ett frivilligt program kan bekämpa tuberkulosen?

Historien borde ha lärt er att om man skall bekämpa en sådan svår sjukdom som tuberkulos så måste kraftfulla åtgärder snabbt sättas in. Historien har lärt oss att man faktiskt kan bekämpa tuberkulos med kraftfulla åtgärder. För 50–60 år sedan härjade tuberkulosen i vårt land. Praktiskt taget alla människor hade nära anhöriga som drabbats av tuberkulos. Man byggde en rad sanatorier, som var överfulla av sjuka patienter.

Sjukdomen spreds främst genom mjölken. Det var först sedan vi fick en lag om allmän vaccinering mot tuberkulos i våra kobesättningar som vi kunde bekämpa tuberkulosen och tömma våra sanatorier på sjuka patienter. Ingvar Eriksson sade ju själv att Sverige redan 1958 förklarades praktiskt taget helt fritt från nöttuberkulos.

Men vi fick återigen kännedom om bovintuberkulosen, som förmodligen kom in i landet genom import av hjortar från England 1987. När Jordbruksverket 1991 upptäckte att tuberkulos fanns i hjortbesättningarna och fick i uppdrag av regeringen att utforma ett program för bekämpning av tuberkulosen, tog man detta på stort allvar. Orsaken var att bovintuberkulos, till skillnad från Aujeszky's tuberkulossjukdom, är betydligt allvarigare och oftast dödlig om den sprids till människor.

Förslaget till bekämpningsprogram med en total kontroll av våra hjortbesättningar sändes ut till 20 instanser för yttrande. Två instanser svarade inte, och två instanser tyckte att programmet var alltför långtgående. Det var Riksförbundet för svensk hjortavel och Sällskapet Frisk kronhjort. 16 instanser tyckte att ett kraftfullt program var nödvändigt för bekämpning av tuberkulosen, bl.a. LRF, Livsmedelsverket och en totalt enig veterinärkår.

Jordbruksministern lyssnade på de två hjortägarorganisationerna och skrev i propositionen att bekämpningsprogrammet skall vara frivilligt. Jordbruksutskottets majoritet intar samma ställning som jordbruksministern. Därmed går man emot så tunga instanser som LRF, Livsmedelsverket, Jordbruksverket och en totalt enig veterinärkår.

Självfallet är det inga problem med de seriösa hjortfarmarna, som går in i ett frivilligt program och underkastar sig kontroll. Men vad tänker ni göra åt dem som ställer sig utanför? Jo, ni tänker avvakta i två år för att följa utvecklingen. Hur mycket tuberkulos hinner inte spridas på två år?

Vi vet ju att hjortbesättningar inte sällan finns i närheten av animalieproducerande djur. Ibland betar de t.o.m. i samma hagar och äter av samma foder. Då är risken för spridning av tuberkulosen mycket stor. Den kan också spridas genom vilt som älg, rådjur och hare.

Det står i propositionen att hjortar inte får flyttas från ett hägn till ett annat utan att vara besiktigade och tuberkulofria. Det står också att köttet från slaktade hjortar skall besiktigas. Men hur skall ni kontrollera detta?

Det är väl ingen hemlighet för jordbruksutskottets borgerliga majoritet att det även inom hjortaveln förekommer oseriös handel? Det finns ju möjlighet att sälja hjortkött direkt till restauranger. Det finns inga bevis för att detta skulle förekomma, men det finns siffror som pekar åt det hållet.

Hösten och vintern 1992–1993 slaktades mellan 14 000 och 16 000 hjortar. Av dessa har man besiktningsprotokoll på 1 799. Vart har de andra 12 000–14 000 slaktade hjortar tagit vägen? Vem konsumerade dessa djur? Det vet vi ingenting om.

Det verkar som om man i jordbruksministerns proposition och i jordbruksutskottets betänkande valt att sätta hjortägarna främst – i synnerhet de oseriösa, som inte tänker ingå i ett frivilligt program – och låta deras ekonomiska intressen gå före intresset för animalieproduktion, djur, djurägare och för folkhälsointressen.

I den socialdemokratiska reservationen slår man vakt om de intressen som jag tycker borde vara vägledande, nämligen animalieproduktionens och folkhälsans. I likhet med Björn Ericson vill jag yrka bifall till den reservationen.

Anf. 67 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Strömberg ställer en del frågor till mig. För det första: Tror ni att tuberkulosen kan bekämpas på ett effektivt sätt? Ja, vi tror det.

För det andra: Tror ni att det kommer att räcka med det befintliga programmet? Ja, det tror vi, med hänsyn till det stora allvar som hjortnäringen själv har visat. Man har redan satsat hundratusentals kronor på just fångst- och kontrollhägn, för att fånga djuren och kunna följa upp det som vi nu beslutar, dvs. att levande djur inte får förflyttas från ett hägn till ett annat. Vi tror därför att detta skall gå i lås.

Strömberg säger att historien har lärt oss att det behövs kraftfulla program. Ja, det är uppenbart att historien har lärt oss detta. Men det är inte hjortnäringen som är skyldig. Det beror på myndigheternas slapphet just vid importen av de hjortar som har spritt smittan. Det finns dokument som visar att man i hjortnäringen gång på gång har påpekat detta, men inte fått gehör. Det är först nu som man har tagits på allvar. Vi tar detta till intäkt för att man kommer att fullfölja intentionerna i detta frivilliga program.

Strömberg säger att det finns protokoll över 1 799 hjortar som slaktades förra året. Det är uppenbart att det då inte fanns något köttbesiktningstvång när det gäller husbehovsslakten, vilken givetvis är omfattande. Vi räknar med att all slakt i praktiken blir föremål för köttbesiktningskontroll när detta program nu införs.

Det är helt uppenbart att detta är i hjortägarnas eget intresse. De som har drabbats av problemen hittills har gjort oerhörda förluster, och tyvärr har

ersättning för alla följder av detta ännu inte klarats ut. Det är därför angeläget att klara ut detta. Vi tror att det är möjligt, genom ett samarbete mellan djurägarna, de statliga instanserna och den organisation som nu skall ha huvudansvaret.

Anf. 68 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! Det är helt klart att det även med ett aldrig så finmaskigt kontrollprogram kan slinka igenom problem, som man sedan upptäcker. Det är det som har hänt här.

Ingvar Eriksson säger att hjortägarna har visat ett stort intresse. Är det så stort, när de låter besiktiga 1 799 hjortar av ca 16 000 slaktade? Det går inte att skylla på att resterande är husbehovsslakt. Det är förmodligen inte fråga om det. Det finns alltså ingen kontroll.

Varför är hjortägarna så rädda för att underkasta sig ett kontrollprogram som är definitivt och heltäckande? Med ett sådant skulle man ju klara problemen. Nu står man där, och osäkerheten är stor.

Det är de ekonomiska intressena som får gå före folkhälsointresset och före intresset för animalieproduktionens djur. Det är det allvarliga.

Anf. 69 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Håkan Strömberg säger att de ekonomiska intressena får gå före folkhälsointresset. Det är ett mycket grovt påhopp.

Vi har anledning att mycket noga följa utvecklingen, och det kan vi göra snabbt genom anslutningen till programmet.

Det skulle givetvis medföra en stor kostnad för staten att bygga upp ett obligatoriskt kontrollsystem – det skulle kosta många hundra miljoner. Ett av de starka skälen till det är att det tar längre tid att bygga upp ett sådant, än att införa ett frivilligt system.

Den avsedde huvudmannen har redan, genom sin erfarenhet på området, möjlighet att mycket snabbt komma i gång. Det är därför vi har valt det frivilliga systemet. Vi tror, som jag tidigare har sagt, att detta skall kunna lyckas.

Det är uppenbart att vi alla har ett intresse av att denna näring kan överleva. Det är också ett av skälen till att vi menar att ett system som är någorlunda rimligt kostnadsmässigt skall kunna fullföljas. På det sättet skall vi framöver kunna klara såväl problemen när det gäller bekämpningen och utrotandet av sjukdomen som en fortlevande näring framöver.

Anf. 70 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! Vi kräver ju i den motion som jag och Jan Fransson väckte i anledning av propositionen, liksom i Socialdemokraternas reservation i utskottet, att man skall lägga fram ett nytt program och se till att hjortägarna får ersättning om de utsätts för ekonomiska svårigheter i samband med att bovintuberkulos upptäcks och besättningar måste slaktas.

Ingvar Eriksson tycker att det är ett mycket grovt påhopp av mig att säga att de ekonomiska intressena går före folkhälsointresset. Men vilka intressen är det fråga om när man inte vill införa en lag om total bekämpning och kon-

troll? LRF vill det, liksom Livsmedelsverket och Jordbruksverket. En enig veterinärkår tycker att det skulle vara riktigt.

Det räcker inte med ett frivilligt system. Varför tycker exempelvis LRF att det skall införas en lag om total kontroll? Jo, man slår vakt om folkhälsointresset och om intresset för animalieproduktionens djur. Det är självfallet det som LRF i första hand tittar på. Man måste klara ut detta, så att tuberkulosen inte återigen drabbar nötboskapsbesättningarna.

Prot. 1993/94:40
9 december 1993

*Lagändringar på
djurhälsoområdet*

Anf. 71 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill bara tillägga att vi har gjort den bedömningen att ett obligatoriskt kontrollprogram skulle medföra – förutom att det skulle kosta betydligt mer de första åren, enligt den konsekvensutredning som har gjorts – en omfattande utslagning och stora förluster, med många konkurser, bland hjortuppfödarna. Det skulle i värsta fall kunna leda till en fullständigt kaotisk och okontrollerbar bekämpningssituation. Vad skulle hända om djur kom ur hägnen på grund av att ägaren inte orkade med det hela?

Därför har vi valt ett system där vi har hjortnäringen med oss. Det är betydligt lättare att få förtroende för ett system som hjortägarna är beredda att ställa upp på. Sedan har vi infört köttbesiktningstvånget. Redan i dag sker en direkt utslagning av en hel besättning när fall hittas. Vi följer den gällande epizootilagen. Åtgärder vidtas då så snabbt som möjligt. Hela besättningen slaktas ut, och smittan försvinner från hägnen. Så är det faktiskt.

Anf. 72 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! Nu säger Ingvar Eriksson själv att det är fråga om ekonomiska intressen; det kostar för mycket att göra kontrollen. Men vilka blir effekterna om tuberkulosen återigen börjar spridas i våra nötboskapsbesättningar, om den återigen börjar spridas i mjölken, med de stormejerier som finns i dag? Det skulle få förödande konsekvenser om det drabbade människorna. Dessutom är tuberkulosen betydligt farligare i dag än den var tidigare. Då skulle de verkliga kostnaderna uppstå.

Det är bättre att satsa 50 miljoner på ett totalt bekämpningsprogram, så att Sverige återigen kan förklaras vara ett tuberkulosfritt land – det är inte Sverige i dag.

Anf. 73 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Vi har i princip inte olika uppfattning om angelägenheten i att klara detta. Det är bara det att ni på s-sidan väljer en väg som tar längre tid. Det är snabbheten, effektiviteten och uppställningen från de berörda som vi anser vara så viktiga att vi har anledning att pröva detta system. Man måste alltid göra en rimlig avvägning.

Jag vill understryka att det är både regeringens och alla andras krav att vi skall se till att utrota den här sjukdomen. Då gäller det att få alla med oss.

Vi bedömer att våra krav i det här förslaget är tillräckliga. Vi kommer att följa utvecklingen från första stund. Om det skulle visa sig att det förslag som nu föreligger inte är till fyllest kommer vi direkt att skärpa det.

Anf. 74 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! Det skiljer mycket mellan våra uppfattningar, Ingvar Eriksson.

För det första vill vi ha en lag. För det andra vill ni inte ha någon kontroll över hur stor omfattningen av tbc är bland hjortbesättningen. Ni är beredda att göra en utvärdering först efter två år. Då känner ni inte till omfattningen. Det är bättre att klippa till nu när det finns någorlunda kontroll.

Anf. 75 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Håkan Strömberg har tydligen inte förstått att vi redan nu arbetar i enlighet med de krav som finns i epizootilagen.

Så snart ett fall av tbc konstateras slås djuren ut. Därmed försvinner smittan ur hägnet.

Vi väntar inte två år och ser hur det går. Vi sätter omedelbart in ett program. Vi vet att hjortägarna och organisationerna redan är inställda på att ställa upp. De har t.o.m. efterfrågat ett program från statens sida. Nu kommer detta program. Det är bättre att ha näringen med oss än mot oss i det här sammanhanget. Nu tror vi att vi får ett effektivt program och ett gott resultat. Då kan vi, som jag sade tidigare i mitt anförande, upprätthålla den fina tradition och den höga standard som vi har när det gäller hälsoläget bland de svenska djuren.

Anf. 76 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! Jag accepterar att Ingvar Eriksson påstår att jag förstår detta. Det är mera förvånande att han säger att en enig svensk veterinärkår, Livsmedelsverket, statens jordbruksverk och LRF inte förstår detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 14 december.)

10 § Avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m.

Föredrogs

jordbruksutskottets betänkande

1993/94:JoU12 Avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m. (prop. 1993/94:87).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 14 december.)

Föredrogs
näringsutskottets betänkande
1993/94:NU6 1993 års redogörelse för företag med statligt ägande (skr.
1993/94:20).

*1993 års redogö-
relse för företag
med statligt ägande*

Anf. 77 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Till näringsutskottets betänkande NU6 har vi socialdemo-
krater fogat ett särskilt yttrande.

Som framgår av betänkandet gäller ett moratorium för utförsäljning av
statliga företag. Undantag från moratoriet kan medges endast i de fall då
omstruktureringar är lämpliga och nödvändiga. Detta skall då föregås av
samråd mellan regeringen och Socialdemokraterna.

Vår kritik gäller såväl samrådets utformning som dess innehåll. Kontakter
med Socialdemokraterna har i allmänhet tagits mycket sent. Inte vid något
tillfälle har man beaktat de synpunkter som Socialdemokraterna har fram-
fört. Celsius Industrier är ett exempel på detta. Regeringen har inte levt upp
till kraven i riksdagens beslut. Det vill vi påtala och anmärka på.

De statliga företagen utvecklades mycket bra under den socialdemokra-
tiska regeringsperioden. I många fall var dessa företag faktiskt de mest fram-
gångsrika i landet. Den nuvarande regeringen säljer i dag ut dessa företag i
mycket snabb takt. Celsius är ett exempel.

Nu ökar regeringen takten. Det finns planer på att sälja företag som ännu
inte existerar; det kände vi inte till när vi skrev yttrandet. Detta gäller Do-
män, ASSI och NCB. De skall bilda ett statligt skogsblock. Det tycker vi är
bra. Då blir det ett starkt skogsblock.

Regeringen säger att man vill sälja ut statliga företag för att få in pengar.
Varför säljer man då företagen så billigt och förlorar pengar? Den enda för-
klaringen till detta, som jag kan finna, är att man är förblindad av något slags
ideologi som går ut på att statliga företag är dåliga. Därför säljs de ut billigt.

Vi avvisar bestämt utförsäljning av statens naturrikedomar. Det finns
många orsaker, bl.a. näringspolitiska, till att inte sälja ut exempelvis det stat-
liga skogsblocket.

Domänverkets skogar är viktiga för skogsindustrin, i varje fall i norra Sve-
rige. De är också viktiga ur turistisk synpunkt och ur fritidssynpunkt och för
att man skall kunna driva vissa turistnäringar på en del håll. Domänverket
behövs för att upprätthålla skogsbruk i svaga områden. Det är egentligen
Domänverket som har stått för det.

Det är också väsentligt att regeringen lever upp till riksdagens beslut om
att en del mindre delar skall säljas ut för att skapa lönsamhet i små och
mindre bärkraftiga jordbruks- och skogsenheter som finns inom dessa områ-
den. Det uppdraget har regeringen i dag. Det är inte slutfört.

Domänverket är också av betydelse för de mindre privatägda sågverken i
Norrlands inland.

Näringsministern pekade på detta för ett år sedan. Han ansåg då att det
var olämpligt att sälja ut Domänverket.

Min uppmaning till Göran Hägglund får bli: Hjälp till att stoppa denna utförsäljning och se till att dessa planer hamnar i papperskorgen!

Anf. 78 ROLF L NILSON (v):

Herr talman! Jag har inget att invända mot redogörelsen för de statliga företagen och egentligen inte mot näringsutskottets betänkande heller. Jag vill bara understryka att Vänsterpartiet, när riksdagen 1991 fattade beslut om att ge regeringen fullmakt att sälja ut 34 angivna statliga företag, var emot det. Vänsterpartiet röstade emot det förslaget. Vi tycker fortfarande att det är fel att regeringen har en fullmakt att sälja ut företag utan att redovisa skäl och utan att riksdagen får ta ställning till varje större förändring i ägandet.

Jag vill inte kommentera moratoriet. Det får man se som någonting mellan regeringen och Socialdemokraterna.

Jag vill instämma i Bo Finnkviks invändningar mot den planerade utförsäljningen av Domän, ASSI och NCB. Till Bo Finnkviks argument vill jag bara lägga att det inte är onormalt att staten äger stora skogstillgångar och naturresurser. I länder som Finland, USA och Canada är det statliga, samhällsägda, ägandet av skogen långt större än 19 %, vilket det är i Sverige.

Tack!

Anf. 79 GÖRAN HÄGGLUND (kds):

Herr talman! Det betänkande som vi just nu behandlar är föredömligt kortfattat. Det grundar sig på regeringens skrivelse med en redogörelse för verksamheten inom de statliga företagen under 1992.

Betänkandet stöds på alla punkter av ett enigt utskott. Men till betänkandet har det fogats ett särskilt yttrande från den socialdemokratiska gruppen i näringsutskottet. Såvitt jag förstår har den stöd av Rolf L Nilson.

I detta särskilda yttrande, som naturligtvis inte är föremål för kammarens överväganden och beslut nu, har socialdemokraterna önskat fästa en del synpunkter på prängt med anledning av den överenskommelse som under några besvärliga månader förra året slöts mellan regeringen och det socialdemokratiska partiet. Man har synpunkter på hur regeringen har hanterat det samrådsförfarande som regeringen och Socialdemokraterna kom överens om.

Det finns kanske skäl att något rekapitulera vad som verkligen ingick i överenskommelsen. I den här överenskommelsen från förra hösten heter det, när det gäller den överenskommelse som Bo Finnkvist tidigare talade om: "av hänsyn till marknadssituationen för närvarande råder ett moratorium på större utförsäljningar av statliga företag. Detta hindrar inte omstruktureringar i de fall sådana är lämpliga och nödvändiga. Försäljning skall föregås av samråd mellan parterna."

För den som studerar den här frågan är det viktigt att veta att det fanns olika typer av samråd i den här överenskommelsen. Det fanns angivet på några punkter i överenskommelsen att vissa saker skulle det fattas beslut om i samråd, dvs. parterna skulle vara överens. På andra punkter, när det t.ex. gäller utförsäljning av statliga företag, sägs att de skall föregås av samråd. I andra sammanhang hette det att det skulle föregås av samråd i förtroendefull

anda. Det finns ytterligare några varianter. Det visar att de som har upprättat protokollet hade något bestämt i tankarna. "Föregås av samråd" är mildare än "beslutas i samråd". "Föregås av samråd" måste rimligen tolkas som att man skall diskutera frågan sinsemellan. Om någon gör tolkningen att uppgörelsen skulle ge Socialdemokraterna ett veto i det här fallet så är det fel.

Min slutsats är att regeringen har levt upp till överenskommelsen med Socialdemokraterna på den här punkten. För kammarens kännedom kan jag också meddela att Socialdemokraterna nyligen ensidigt har deklarat att man inte anser att samråd i privatiseringsfrågor längre bör förekomma mellan partiet och regeringen.

Nyss fördes ett resonemang i talarstolen om ASSI, Domän och NCB. Det lär vi få tillfälle att återkomma till i ett senare sammanhang. Den frågan är nu inte föremål för kammarens beslut.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 80 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Vi skall givetvis återkomma till en diskussion om det statliga skogsblocket i ett senare sammanhang. Det har blivit så i den här frågan, trots moratoriet och uppgörelsen, att man skall ha tur om man från socialdemokratiskt håll skall kunna framföra åsikter om affärer som regeringen håller på att planera. Just nu har den här frågan dykt upp efter det att vi behandlade skrivelsen i utskottet. I annat fall skulle vi säkert ha reagerat på ett annat sätt.

Jag vill uppmana Göran Hägglund att se till att den här affären stoppas. Det finns många fler argument som är allvarliga och som bör tas upp gällande vilka näringspolitiska följder detta kommer att få, framför allt i Norrlands inland, än vad man kan behandla i en sådan här kort debatt. Jag tycker att det är bättre att se över frågan. Det här borde stoppas.

Anf. 81 ROLF L NILSON (v):

Herr talman! Jag blev nyfiken när Göran Hägglund sade att vi skall återkomma till affären Domän-ASSI-NCB. I vilken form kommer det att ske? Syftar Göran Hägglund på att Vänsterpartiet eller Socialdemokraterna kommer att motionera om frågan under den allmänna motionstiden?

I annat fall är Göran Hägglunds yttrande ett uttryck för den önskan som vi har i Vänsterpartiet. Vi uttryckte den när principbeslutet fattades, nämligen att affärer av större omfattning skall tas upp till debatt och beslut i riksdagen och inte avgöras av regeringen. Jag tycker att affärer av sådan här omfattning som berör våra naturtillgångar såsom skog och vatten – Vattenfall och skogsblocket – självfallet måste debatteras i kammaren och beslutas av riksdagen i stället för att klaras av på regeringssammanträden.

Anf. 82 GÖRAN HÄGGLUND (kds):

Herr talman! Jag vill påminna både Bo Finnkvist och Rolf L Nilson om att det som vi nu debatterar är redogörelsen för de statliga företagens verksamhet under 1992. Det är den frågan vi så småningom skall fatta beslut om.

Mina kombattanter diskuterar framtiden. Jag utgår ifrån att med det engagemang man visar kommer man att se till att den här frågan aktualiseras igen i kammaren genom interpellationer, enkla frågor, motioner eller liknande så att vi får tillfälle att diskutera den. Kammaren har alltså, vilket det har påmint om tidigare, beslutat att ge regeringen den här fullmakten. Min uppfattning är att det inte kommer att omprövas.

Bo Finnkvist sade i sitt första inlägg om ADN-företaget – ASSI-Domän-NCB – att staten säljer för billigt. Det är naturligtvis svårt för mig att uttala mig om det, eftersom dessa aktier inte har prissatts än. Jag vet inte om Bo Finnkvist har uppgifter om vad priset blir eller vilket pris som borde vara det rätta, eftersom han redan nu kan dra slutsatsen att det blir för billigt.

Anf. 83 ROLF L NILSON (v):

Herr talman! Det var en intressant markering Göran Hägglund gjorde om att omsorgen om de svenska naturtillgångarna och den svenska skogen står oppositionen för och inte regeringen. Initiativ i dessa frågor måste komma från oppositionen och inte från regeringen.

Jag kan i och för sig hålla med Göran Hägglund om att vi kommer att ta upp dessa frågor till debatt. Det vore dock mera rimligt att vi också skulle få upp dem till beslut och att de automatiskt skulle komma upp som de har gjort tidigare.

Anf. 84 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! När jag sade att man realiserade de statliga företagen syftade jag på Celsius. Jag utgår ifrån att om man säljer ett företag som ännu inte finns – det har man meddelat redan innan skogsblocket bildades – är risken mycket stor att priset blir lågt. Det finns ju ingen ordentlig beskrivning av företaget. Jag tycker i och för sig att vi skall behandla skrivelsen. Just det här ärendet har emellertid dykt upp efter det att vi behandlade skrivelsen i utskottet. Det har anknytning till den här frågan. Det visar att vi har rätt i vår kritik. Man bryr sig inte ens om att ta kontakt med Socialdemokraterna för att diskutera frågan.

Anf. 85 GÖRAN HÄGGLUND (kds):

Herr talman! Rolf L Nilsons demagogiska uttryck att det är oppositionen som får stå för omsorgen helt felaktigt. Regeringen överväger dessa frågor mycket noggrant utifrån det mandat man har fått från kammaren. Man tar självfallet hänsyn till våra naturresurser och till hur de skall behandlas.

När det gäller villkoren för en försäljning av statliga företag skall det självfallet vara en god affär för säljaren, för staten, och förhoppningsvis också för köparen. Det är enbart kommersiella företag som agerar på en konkurrensutsatt marknad som kan komma i fråga. Inga naturliga monopol skall säljas.

Vi tror att ett aktivt ägande av många människor har ett betydande värde. Det skapar delaktighet och engagemang och en mer levande ägarroll än vad staten ofta kan leva upp till.

Vidare är det så att privatiseringar i sig frigör kapital för staten. Detta kapital finns i dag låst i olika typer av tillgångar. I vissa fall handlar det om

naturresurser, i många andra fall handlar det om verksamhet eller produkter som finns på en konkurrensutsatt marknad, där staten inte nödvändigtvis behöver finnas med.

De medel som kommer in kan användas på andra sätt. Det är alltför bekant för kammaren att det finns några hål i statens kassa som dessa pengar skulle kunna användas till.

Vi tror också att privata företag har lättare att få fram effektivitetsvinster genom den ökade konkurrens de är utsatta för.

Jag tror till sist att det finns ett betydande värde i en tydligare rollfördelning mellan stat och näringsliv. Staten skall enligt min uppfattning fastställa spelreglerna på marknaden, spelreglerna för näringslivet. Själva agerandet på marknaden skall man i största möjliga utsträckning överlåta till andra. En statlig ägare sitter i en oerhört svår position om han skall agera på marknaden.

Anf. 86 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! De statliga företagen *är* en god affär efter den rekonstruktionsperiod de genomgick på 1980-talet. Jag tror att den nuvarande regeringen skulle göra ekonomin och i all synnerhet de statliga företagen en tjänst om regeringen tog kontakt med det socialdemokratiska partiet och diskuterade dessa frågor så som det är uppgjort.

Historiskt sett har de statliga företagen gått mycket bra under den period då Socialdemokraterna hade regeringsmakten.

Anf. 87 GÖRAN HÄGGLUND (kds):

Herr talman! Vi bör kanske inte ha en stor debatt om ägandet, men om man har Bo Finnkvists synpunkter kan man naturligtvis fråga sig varför staten skall nöja sig med att äga just dessa 35 företag. Det finns en oerhörd massa företag som existerar på andra håll, men som ännu inte finns i statlig ägo och som man i så fall, i det här goda syftet, skulle kunna se till att de var statligt ägda.

Anf. 88 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Vi har aldrig sagt att staten skall köpa in svenskt näringsliv. Vi har t.o.m. sagt att det kan vara lämpligt att göra omstruktureringar och ägarbyten. Men vi har, till skillnad från den nuvarande riksdagsmajoriteten, en syn på statliga företag som innebär att statliga företag kan skötas lika bra som privata. Det har vi historiska belägg för, tycker jag.

Man kan se på resultaten från de statliga företagen något år tillbaka i tiden. Det visar sig att det fanns företag i statlig ägo som hade de bästa resultaten i svenskt näringsliv.

Men vi har inte någon doktrinär syn som innebär att man skall sälja ut allt statligt.

Anf. 89 GÖRAN HÄGGLUND (kds):

Herr talman! Jag vill inte heller stå för en doktrinär syn på detta. Men när det gäller företag som är verksamma på en marknad där det råder konkur-

rens med andra aktörer, finns det ingen anledning för staten att vara med och spela.

Staten skall fastställa spelreglerna. Jag skulle vilja fråga Bo Finnkvist om han inte kan gå med på att det kan innebära betydande problem för staten att vara med genom ett ägande av vissa företag samtidigt som man skall bestämma spelreglerna.

Om vi tar ADN-företagen igen – ASSI, Domän, NCB – säger Socialdemokraterna: Okej, 15 % av aktierna kan ägas av privata intressenter. Vari, Bo Finnkvist, ligger den principiella skillnaden mellan 15 och 49 % i privata händer?

Anf. 90 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Jag kan inte se vad det är för speciella problem som uppstått när det gäller spelregler just nu i Sverige. Vad är det som skiljer Sverige från andra länder? Det är ju inte alls ovanligt med statliga företag.

Från socialdemokratiskt håll avvisar vi bestämt utförsäljning av statens och det allmännas naturrikedomar.

Anf. 91 GÖRAN HÄGGLUND (kds):

Herr talman! Jag vill bara avsluta med att jag anser att den synpunkt Socialdemokraterna har redogjort för i sitt särskilda yttrande inte är korrekt när det gäller att regeringen inte skulle ha levt upp till sina åtaganden i fråga om uppgörelsen. Jag anser att jag i mitt första inlägg visade på de formuleringar som fanns i uppgörelsen när det gäller samrådsförfarande, och att regeringen har levt upp till dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 14 december.)

12 § Allmänna pensionsfondens verksamhet år 1992

Föredrogs
näringsutskottets betänkande

1993/94:NU8 Allmänna pensionsfondens verksamhet år 1992 (skr. 1993/94:13).

Anf. 92 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Det är väl inte alltför vanligt med ett agerande med avseende på en av regeringens skrivelser, men vi har faktiskt väckt en motion med anledning av en sådan. Den var också litet ovanlig på så sätt att man framhöll att man inte hade någon egentlig anledning att ta upp redovisningen för Fond 92–94, men att man ville göra det ändå. Det tyckte jag var bra, så att vi kunde få litet belysning av den verksamheten.

Vi ställde en rad frågor i vår motion. De gällde framför allt redovisningen av kostnaderna. Vi fick en bra föredragning av fondens vd, som på ett tillfredsställande sätt redogjorde för merparten av de väckta frågorna. Möjligen kan man ytterligare fråga sig varför fonden övertog en verksamhet till

hundra procent och samtidigt tog upp kostnader för verksamheten i sin egen förvaltning. Det förefaller litet underligt, men det handlar ju om vänster och höger byxficka, så det gör inte så stor skillnad.

Två saker var dock anmärkningsvärda. Den ena var att man hade tillgång till merparten av de avskedade löntagarfondsdirektörerna, som man under ett antal år också bestridde lönerna för, enligt gällande avtal, men att man inte brydde sig om att använda deras kunskaper, gällande den företagsmassa som man hade blivit satt att förvalta och delvis realisera.

Det anges i betänkandet att det särskilt gällde de företag vars aktier inte var noterade. Där hade man tillgång till en betydande kunskap hos dessa människor, men man gick i stället ut och köpte konsulttjänster för att utreda det som i så fall redan var utrett.

Den andra saken, som jag tycker är viktigast i sammanhanget, är fondens ordförandes agerande vid ett antal tillfällen efter det att riksdagen hade fattat beslutet om att utdela dessa 6,5 miljarder till riskkapitalbolag.

Detta bestämdes den 3 juni 1992 i kammaren, men så sent som i september 1992 går ordföranden ut i en stort uppslagen artikel i Dagens Industri och, enligt min mening, obstruerar emot ett beslut fattat i Sveriges riksdag. Jag vet att det väckte starka känslor även inom regeringen, men det vidtogs inte någon åtgärd.

Med anledning av det har jag fogat ett särskilt yttrande till detta betänkande, som vi i övrigt stödjer. Jag vill ta tillfället i akt att citera detta särskilda yttrande:

”När riksdagen hösten 1991 beslutade att löntagarfonderna skulle avvecklas och att medlen tills vidare skulle förvaltas av en avvecklingsstyrelse, Fond 92–94, förutskickades att riksdagen senare skulle återkomma till frågan om hur medlen skulle användas. Våren 1992 beslutade så riksdagen, efter ett förslag i en motion från företrädare för Ny demokrati, att 6,5 miljarder kronor skulle avsättas till riskkapitalbolag.

Detta beslut av Sveriges riksdag uppskattades uppenbarligen inte av ordföranden i Fond 92–94, direktör Stig Ramel. Tvärtom ondgjorde han sig över beslutet i olika intervjuer (t.ex. i Dagens Industri den 24 september 1992) på ett – enligt min och flera andras bedömning – mycket flagrant sätt. Hans olika uttalanden mot den beslutade satsningen på riskkapitalbolag kan inte betraktas på annat vis än att han obstruerade mot riksdagsbeslutet. Jag finner det ytterst anmärkningsvärt att ordföranden för den statliga avvecklingsstyrelsen på detta påtagliga sätt ifrågasatte ett av Sveriges riksdag fattat beslut.”

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

Prot. 1993/94:40
9 december 1993

*Allmänna
pensionsfondens
verksamhet år 1992*

13 § Ändring i Studsvikslagen

Föredrogs
näringsutskottets betänkande
1993/94:NU10 Ändring i Studsvikslagen (prop. 1993/94:63).

Anf. 93 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Detta är också ett ganska litet ärende. Det gäller en föreslagen höjning av en avgift för viss avveckling av kärnkraftsföretagens verksamhet. Tidigare beslut anger 0,1 öre per kWh i avgift för dessa åtgärder. Propositionen innebär ett förslag om att höja avgiften till 0,15 öre, vilket låter litet men trots allt är en höjning med 50 %. Bakgrunden är att man utgår från en kortare användningsperiod av kärnkraften än vad framför allt kärnkraftsindustrin och vi tycker är motiverat. Det har varit upplagt för en 40-årig avskrivningsperiod. Vi finner inte någon anledning till att ändra på detta. Det förslag som gäller nu bygger på att avskrivningstiden skall sänkas till 25 år. Vi tycker inte att det är nödvändigt. Därför har vi anslutit oss till AB SWAFO:s yttrande i ärendet. De får väl betraktas som specialister på området.

Ärendet är intressant på så sätt att två motioner har väckts, en från Ny demokrati och en från Vänstern. Vänstern föreslår en fördubbling. Det finns verkligen en spridning.

I Dagens Nyheter i dag finns det en artikel om kärnkraft och lönsamhet. Den kan vara intressant i sammanhanget. Där påpekar man att kostnaden för att få fram 1 kWh med hjälp av kärnkraft är 10 öre och alternativet att producera på konventionellt sätt är beräknat till 35 öre. Man belyser i artikeln att även om det givetvis krävs tilläggsinvesteringar och reparationer är kärnkraften fortfarande mycket lönsam. Det är bakgrunden till att vi föreslår att avgiften skall vara oförändrad.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår reservation.

Anf. 94 ROLF L NILSON (v):

Herr talman! Avgiften i Studsvikslagen är en liten del av de avgifter som kärnkraftsägarna skall betala för att ta hand om avfall och genomföra nedläggningar av kärnkraftsanläggningar. Avgiften skall täcka nedläggningen av Ågesta och Studsvik plus en del andra utgifter. Avgiften är, som framgår av betänkandet, beräknad på en drifttid av kärnkraftverk på 25 år och på en realränta på 2,5 %.

Båda dessa antaganden betecknar vi som osäkra antaganden. Vi tycker att vi har fått vår bedömning av den höga osäkerheten på drifttiden för kärnkraftsverk bekräftad. De senaste åren har i princip aldrig samtliga kärnkraftsverk varit i gång samtidigt. Det dyker ständigt upp nya fel. Det är fel som är förknippade med åldrandeprocessen och den brist på erfarenhet som finns av hur gamla kärnkraftverk beter sig. Vi tycker att man skall vara försiktig i bedömningarna av realräntans utveckling. Mot bakgrund av osäkerheten i drifttid och osäkerheten i bedömningen av utvecklingen av realräntan, menar vi att det är rimligt att fördubbla Studsvikslagsavgiften till 0,2 öre per kWh.

Anf. 95 SÖREN NORRBY (fp):

Herr talman! Näringsutskottet tillstyrker regeringens proposition om ändring i Studsvikslagen, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkande NU10. Förslaget i propositionen om avgiftshöjning ligger mitt emellan reservationen och meningsyttringen i utskottsbetänkandet, och därmed framstår förslaget som väl avvägt.

Bakom Studsvikslagen, och ännu tydligare bakom finansieringslagen för kärnavfall, ligger tidiga tillämpningar av det som vi nu kallar producentansvar. Producentansvaret är i sin tur ett självklart inslag i vårt marknadsekonomiska system. Priset på en vara eller tjänst skall avspegla hela den resursuppoffring som den kräver inte bara för produktion och distribution utan också för att ta hand om avfallet. För kärnkraften är den principen mer konsekvent tillämpad än för andra energislag.

Studsvikslagen innebär också att kärnkraften får bära vissa av sina utvecklingskostnader, närmare bestämt avvecklingen av vissa forskningsreaktorer och omhändertagande av avfall och bränsle från dessa m.m.

I propositionen 1988/89:37, som riksdagen godkände, redovisades underlaget för Studsvikslagen. Där förutsattes en drifttid för varje produktionsreaktor på 25 år. Det är något som ligger fast i dagens energipolitik – alltså inte 40 år som Bo G Jenevall lät antyda i sitt inlägg. Kostnadsbedömningarna slutade då på ca 1,1 miljard kronor för de åtgärder som skulle finansieras med Studsvikavgiften – som därför sattes till 0,1 öre per kWh. Det regeringen nu med näringsutskottets tillstyrkan föreslår är en anpassning av avgiften med en ökning på 0,05 öre till det nuvarande kostnadsläget för de aktuella åtgärderna.

Reservationen från Ny demokrati bygger alltså på en annan energipolitisk grund – 40 års livslängd för reaktorerna – än den som vi i samförstånd över blockgränsen har kommit överens om vad gäller kärnkraftsreaktorernas livslängd. Jag menar inte den tekniska livslängden – som uppenbarligen Bo G Jenevall talar om – utan den samhällsekonomiska livslängden som tar hänsyn också till andra faktorer än de rent tekniska.

Vänsterpartiets meningsyttring innebär en mer realistisk linje än den partiet intog 1988. Då föreslog Vänsterpartiet att avgiften skulle sättas till 1 öre. ”Intet prutas dock men så småningom prutas 80 %”, för att travestera ett litterärt citat. Blir det pengar över med avgiften 0,2 öre, får väl överskottet användas för att finansiera utvecklingen av andra energiformer menar Rolf L Nilson i meningsyttringen. Men det strider dels mot principen att varje energislag skall bära sina kostnader, dels mot att Studsvikavgiften statsrättsligt faktiskt är en specialdestinerad punktskatt. Det senare konstaterade näringsutskottet i betänkande 1988/89:NU7. Därmed skiljer sig Studsvikavgiften från den avgift som tas ut enligt finansieringslagen och som avser reaktorernas produktionsavfall.

Herr talman! Propositionen och utskottsbetänkandet är väl underbyggda. Riksdagen kan lugnt följa beslutsförslaget att höja avgiften från 0,10 öre till 0,15 öre med hjälp av en ändring i Studsvikslagen.

Anf. 96 ROLF L NILSON (v):

Herr talman! Jag tror inte att jag i mitt anförande formellt yrkade bifall till meningsyttringen, så jag vill göra det nu.

Sören Norrby sade att Studsvikslagen är ett tidigt uttryck för producentansvar. Det kan man väl hålla med om, precis som finansieringslagen. Men det är tveksamt om han har rätt när han säger att producentansvaret är mycket långt drivet när det gäller kärnkraften.

Här har vi ju de ständiga diskussionerna om kärnkraftens försäkringskostnader, som gör att folk kan få för sig att det är billigt att producera el med kärnkraft. Men man måste hålla i minnet att kärnkraften är den enda verksamhet som inte har fullt kostnadsansvar för de skador som kan uppkomma av verksamheten. Man har en motivering till detta. Motiveringen är rätt krass. Det finns inga försäkringsbolag som är beredda att försäkra kärnkraftsanläggningar till fulla värdet. Om man tillämpade producentansvaret fullt ut, tror jag inte att man skulle kunna säga att kärnkraftselen var billig.

Talmannen får ursäkta den här utvecklingen, som inte handlar om Studsvikslagen, utan mer om producentansvaret i allmänhet.

Anf. 97 SÖREN NORRBY (fp):

Herr talman! Det jag sade var att för kärnkraften är producentansvarsprincipen mer konsekvent tillämpad än för andra energislag. Såvitt jag vet bär inte exempelvis förbränning av fossila bränslen sina försumningskostnader, luftföroreningskostnader – i synnerhet inte de vi tidigare har haft. Det var det som jag åsyftade.

Principen om kärnkraftens livslängd kan man ha litet olika uppfattningar om. Men här finns nu en etablerad syn på vilken livslängd vi skall använda som underlag för politiska beslut. Det avspeglas också i den här propositionen och i betänkandet.

Anf. 98 ROLF L NILSON (v):

Herr talman! Med Sören Norrbys hjälp kommer jag gärna att fortsätta att driva på, så att den fossila energiproduktionen får ta sina kostnader fullt ut. Jag tycker att det är helt riktigt.

Jag har en kort kommentar till det Sören Norrby sade om eventuell laglighet i det förslag som finns i meningsyttringen. Det vore mig främmande att insistera på att riksdagen skulle fatta olagliga beslut.

Anf. 99 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Jag vill bara för tydlighetens skull, eftersom Sören Norrby tog upp frågan om de 25 och de 40 åren, säga, om jag var otydlig på den punkten, att jag avsåg kärnkraftsindustrins beräkningar avseende livslängden, och i och för sig den tid som jag tror så småningom kommer att bli aktuell.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

Anmälades och bordlades
Skrivelse
1993/94:106 Alternativ till burhållning av värphöns

15 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 8 december

1993/94:74 av *Annika Åhnberg* (-) till miljöministern om kärnkraftverk i Central- och Östeuropa:

När internationella miljöfrågor diskuteras i Sverige, vilket inte är ofta, är det detaljskillnader mellan regler i Sverige och regler på EG-nivå som står i fokus för intresset.

Det silas mygg och sväljs elefanter. Ett av de mest akuta miljöhoten för människor i hela Europa är kärnkraftverken i Central- och Östeuropa; följaktligen är denna fråga totalt frånvarande i den svenska miljödebatten. Svaret för detta får delas av politiker – särskilt regeringen – berörda tjänstemän och journalister.

Det finns 58 kärnkraftsreaktorer i drift i Östeuropa. De är av två typer. Det finns 16 grafitmodulerade, samma typ som den havererade reaktorn i Tjernobyl. Det är alltså reaktorer som kan "skena" på samma sätt som den gjorde och som varken har tillräckligt säkra reaktorinneslutningar eller nödkylningssystem.

De 16 reaktorerna av denna typ, som konstruerats för att producera både el och plutonium, hör till dem som borde stängas omedelbart. Nyligen meddelades att den planerade stängningen av Tjernobyl skjutits upp på grund av ekonomiska problem.

De övriga reaktorerna är hetvattenreaktorer, och av dem borde minst tio stängas omgående, däribland Kozloduy i Bulgarien, som anses vara världens farligaste kärnkraftverk.

Sverige kan naturligtvis inte på egen hand åstadkomma detta. Det krävs ett nära samarbete med andra länder i "väst". Det är också en av de högst prioriterade uppgifterna för EG att ta ansvar för ökad kärnsäkerhet i öst. Nyligen blev det äntligen möjligt att börja det konkreta arbetet i reaktorer i Ryssland och Ukraina, eftersom frågan om vem som i framtiden har skadeståndsansvaret till sist fick sin lösning. Fortfarande finns på andra håll osäkerhet om skadeståndsansvaret. Detta har lett till att svenska insatser för att höja säkerheten i Ignalina i Litauen inte genomförts som planerat.

Sammantaget är det som gjorts nödgärder, och de är otillräckliga.

Drygt 300 miljoner ecu (340 miljoner dollar) har ställts till förfogande. Men investeringsbehovet har bedömts vara 20–60 miljarder dollar!

Arbetet fördröjs av att det råder oenighet mellan olika aktörer i väst om

hur stödet skall ges, på vad det skall satsas och om kärnkraftens roll i den framtida energiförsörjningen. Det finns planer på omfattande utbyggnad av kärnkraft i öst, t.ex. i Estland, vilket borde uppmärksammas i Sverige.

Länderna i väst måste dels intensifiera akuta insatser för att höja säkerheten, dels bidra till en ny energipolitik för Central- och Östeuropa. Den svenska regeringen, med beslutet om kärnkraftsavveckling i ryggen, borde kunna ha ett tydligt engagemang i denna oerhört viktiga fråga, men den har inte sagt någonting!

Det finns beräkningar bl.a. från Världsbanken som ger vid handen att energibehovet i öst skulle kunna halveras. Detta förutsätter att övergången till marknadsekonomi lyckas, att energianvändningen effektiviseras och att naturgas blir en viktig del i energisystemet. Med tanke på att en mycket stor del av världens naturgasfyndigheter finns i Ryssland borde detta vara möjligt. Naturgas till Baltikum skulle också kunna komma från Norge via t.ex. Sverige. Därmed skulle en avstängning av Ignalinaverket möjliggöras och en utbyggnad i Estland undvikas.

Det är ingen slump att det enda kärnkraftverk i öst som stängts är Greifswald i östra Tyskland. Det beror på återföreningen med Västtyskland och därigenom också med EG. Det har lett till höjda säkerhetsambitioner och stor överföring av ekonomiska resurser från västra Tyskland och från EG.

När som helst kan ännu en kärnkraftsolycka inträffa. Hur länge skall vi fortsätta att hoppas påturen?

Mot bakgrund av ovanstående vill jag ställa följande frågor:

Vad avser regeringen göra för att tillsammans med andra länder öka det akuta säkerhetsarbetet vid reaktorer i Central- och Östeuropa?

Vad avser regeringen göra för att möjliggöra en avveckling av i första hand de farligaste – av IAEA m.fl. – utdömda reaktorerna?

Vad avser regeringen göra för att bidra till utarbetandet av en långsiktig energistrategi – utan kärnkraft – för Central- och Östeuropa?

Vad avser regeringen göra för att bidra till en lösning av energiproblemen i Baltikum?

16 § Kammarken åtskildes kl. 14.04.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 8 § anf. 37 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 13 § anf. 95 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

Torsdagen den 9 december

1 § Anmälan om återtagande om plats i riksdagen	1
2 § Justering av protokoll	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
Meddelande om uppskjuten votering	1
4 § Frågor om offentlig upphandling	2
Finansutskottets betänkande FiU4	
Debatt	
Bengt Hurtig (v)	
<i>Beslut skulle fattas den 14 december</i>	
5 § Ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling	3
Finansutskottets betänkande FiU5	
Debatt	
Lennart Hedquist (m)	
Dan Eriksson i Stockholm (nyd)	
Per Olof Håkansson (s)	
Bengt Wittbom (m)	
<i>Beslut skulle fattas den 14 december</i>	
6 § Vårdnadshavares skadeståndsansvar	13
Lagutskottets betänkande LU9	
<i>Beslut skulle fattas den 14 december</i>	
7 § Tillsyn över stiftelser i vissa fall	13
Lagutskottets betänkande LU11	
<i>Beslut skulle fattas den 14 december</i>	
8 § Strategi för biologisk mångfald	13
Jordbruksutskottets betänkande JoU9	
Debatt	
Margareta Winberg (s)	
Jan Jennehag (v)	
Lennart Daléus (c)	
Sinikka Bohlin (s)	
Carl Olov Persson (kds)	
Kaj Larsson (s)	
Per Stenmarck (m)	
John Andersson (-)	
Carl G Nilsson (m)	
Lennart Fremling (fp)	
<i>Beslut skulle fattas den 14 december</i>	

9 §	Lagändringar på djurhälsoområdet	40
	Jordbruksutskottets betänkande JoU11	
	Debatt	
	Björn Ericson (s)	
	Jan Jennehag (v)	
	Ingvar Eriksson (m)	
	Håkan Strömberg (s)	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 december</i>	
10 §	Avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m.	48
	Jordbruksutskottets betänkande JoU12	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 december</i>	
11 §	1993 års redogörelse för företag med statligt ägande	49
	Näringsutskottets betänkande NU6	
	Debatt	
	Bo Finnkvist (s)	
	Rolf L Nilson (v)	
	Göran Hägglund (kds)	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 december</i>	
12 §	Allmänna pensionsfondens verksamhet år 1992	54
	Näringsutskottets betänkande NU8	
	Debatt	
	Bo G Jenevall (nyd)	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 december</i>	
13 §	Ändring i Studsvikslagen	56
	Näringsutskottets betänkande NU10	
	Debatt	
	Bo G Jenevall (nyd)	
	Rolf L Nilson (v)	
	Sören Norrby (fp)	
	<i>Beslut skulle fattas den 14 december</i>	
14 §	Bordläggning	59
15 §	Anmälan om interpellation	
	1993/94:74 av Annika Åhnberg (-) om kärnkraftverk i Central- och Östeuropa.	59

